

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 14 MEI 1947

No. 1566

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p.p. in Nederland f 26* per jaar. Overzeese gebiedsdelen en buitenland f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cents.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	383
Uit buitenlandse bron	383
Financiering van de woningbouw door Dr. Ir H. G. van Beusekom	384
De buitenlandse handelspolitiek van de Verenigde Staten door Dr J. Kaufman	386
Zweedse economische problemen door Prof. Dr J Tinbergen	389
De Engelse Rijksbegroting door G. Stuvet	391
Aantekeningen:	
De Nederlandse deviezenpositie	394
Subsidies op de kosten van levensonderhoud in Engeland	395
Geld- en kapitaalmarkt	395
Statistieken:	
Bankstaten	396
In- en uitvoer van Nederland	397
Havenbeweging	398
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Nederland	398
Voedselprijzen in Engeland	398
Enige indexcijfers van de industriële productie in Nederland	399
Staatschulden in diverse landen	399

DEZER DAGEN

kiest men, binnenskamers, positie. Voor outsiders althans is men nog niet verder dan de fase der voorzichtige terreinverkenning. Wat Indonesië betreft: naast voortgaande politieke afbakening — West-Borneo werd als autonome staat met zelfbestuur erkend — bleef het te Batavia economisch pas op de plaats, ondanks het „facta non verba” der Verenigde Staten.

Ook elders is men, om met Slauerhoff te spreken, nog niet gekomen „waar geen onderstromen meer door het

eeuwig stilstaand water gaan”. In Engeland bereiden, met gesloten deuren, de Labour-rebellen zich voor op het komende partij-congres; het is een publiek geheim — „there are no secrets better kept than the secrets that everybody guesses”, volgens Shaw —, dat hun hoofdaanval gericht zal zijn op Bevin's buitenlandse politiek. Intussen stak Minister Dalton voelhorens uit in verband met het probleem der sterlingsaldi. Zijn verklaring, dat de tijdens de oorlog ontstane vorderingen op Engeland niet ten volle zouden worden gehonoreerd, vond wel instemming bij zijn Amerikaanse collega, John Snyder, echter niet bij de sterlingcrediteuren zelf: Egypte verwacht volledige voldoening, een Brits-Indisch zegsman sprak het vertrouwen uit, „that it would not be long before responsible spokesmen in the United Kingdom realised the folly of such a suggestion”. Welke officiële reactie wacht de geruchten, die in Engeland de ronde doen omtrent een nieuwe dollarlening?

Frankrijk kreeg inmiddels de bij de Wereldbank aangevraagde lening van \$ 500-miljoen voor de helft toegewezen. Bovendien maakte de minister van Financiën, Robert Schuman, in navolging van zijn Engelse collega voor 1947/1948 een sluitende begroting bekend. Hier echter richt zich de aandacht vooral op de schermen, waarachter de communisten zijn verdwenen. Sub rosa legt men verband tussen laatstgenoemd feit en de — aan Truman officieel niet duidelijke — aanwezigheid van de vroegere Amerikaanse ambassadeur, William Bullitt. Algemeen geeft men de nieuwe coalitie der centropartijen slechts twee maanden: begin Juli moet, volgens afspraak, tussen Regering en vakbonden de balans van de gehele prijs- en loonpolitiek worden opgemaakt. Blijft de tweede helft van het aangevraagde dollarcrediet tot zolang rusten?

Ook in Nederland, eveneens op zoek naar dollars, wapenschuif binnen vier muren: de tweede, positieve, deviezennota van Minister Liefstink is het interne stadium nog niet gepasseerd. Inmiddels werd bij de „Securities Exchange Commission” te New York een bescheiden 10-jarige lening van \$ 20 miljoen ter registratie aangeboden; deze is echter als consolidatielening bedoeld. De financiële reconstructie binnenslands gaat tastend voort: het wetsontwerp vermogensheffing ineens kwam thans, ruim een half jaar na de indiening, in parlementaire behandeling.

In de Verenigde Staten begint men inmiddels, voorlopig nog onder de oppervlakte, de valutamoelijkheden van West-Europa te begrijpen. De aanneming door het Huis van Afgevaardigden van Truman's wetsontwerp tot steun aan Griekenland en Turkije viel vrijwel samen met een rede van Dean Acheson, waarin deze verruiming van de Amerikaanse invoer en een programma van internationale hulpverlening op langere termijn bepleitte; het economisch herstel van Duitsland en Japan diende krachtig te worden bevorderd.

„Quousque tandem . . . ?” De Japanners kregen, ideëel, alvast een voorschot: ingevolge besluit van MacArthur mag de nationale vlag er zijn oude positie aan de openbare gebouwen weer innemen.

NAAMLOZE VENNOOTSCHAP
LETTERGIETERIJ „AMSTERDAM”

voorheen N. TETTERODE
GEVESTIGD TE AMSTERDAM

**UITGIFTE van
nominaal f 1.000.000.- Aandelen**

in stukken groot nominaal f 1000.— aan toonder,
ten volle delende in de winst van het lopende
boekjaar, eindigende 31 December 1947,
en van volgende jaren.

Ondergetekende bericht, dat de inschrijving op boven-
genoemde aandelen, uitsluitend voor houders van
aandelen, zal zijn opengesteld op

DINSDAG 20 MEI 1947,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

te Amsterdam	te haren kantore,
te Goes	bij de Bank voor Zeeland N.V.,
te 's-Gravenhage	bij de N.V. Commissiebank Holland-Indië (Theodoor Gilissen, Beauclerk & Co.),
te Groningen	bij de N.V. Groningsch Effectenkantoor (Opgericht door Theodoor Gilissen c.s.),
te Rotterdam	bij de N.V. Rotterdamsch Effectenkantoor (Opgericht door Theodoor Gilissen c.s.),

tot den koers van 160 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 9 Mei 1947.
Exemplaren hiervan, benevens inschrijvingsbiljetten,
zijn bij deze kantoren verkrijgbaar.

THEODOOR GILISSEN.

Amsterdam, 9 Mei 1947.

**Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam**

gispen
meubelen en gisolampen
culemborg
amsterdam
rotterdam

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

**ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING**

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

SPECIALE
AFDEELINGEN
VOOR
PARTICULIEREN

Vermogensheffingen

Objectieve en deskundige
voorlichting aan bedrijven en
particulieren die een deel van
hun vermogen moeten vrij-
maken voor betaling der ko-
makende heffingen, verstrekt de

Naaml. Venn.

**Hollandsche
Belegging- en
Beheer-Mij.**

Anno 1930

Heerengracht 320 — Amsterdam C

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;

Drs. J. H. Gispén;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

**AMSTERDAMSCH
BANK N.V.**

KAPITAAL f 55.010.000. RESERVES f 31.500.000

Door een machinebreukver-
zekering dekt de fabrikant
de schade, die door velerlei
oorzaken aan machinerieën
kan ontstaan. Periodieke (gra-
tis) inspectie helpt tijdig ge-
breken ontdekken. Wij geven
U gaarne advies.

R. MEES & ZOONEN

ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE

DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Dr Ir H. G. van Beusekom, Financiering van de woningbouw.

Na een overzicht van de wijze, waarop de woningbouw vóór 1940 werd gefinancierd, volgt een schets van de regeling, die te dien aanzien na de bevrijding tot stand is gekomen. Tengevolge van de fixering van het huurpeil is thans een aanzienlijke steun van overheidswege nodig ter dekking van de exploitatie-uitgaven.

Zoals reeds het geval was, wordt deze voor de woningbouw verleend in de vorm van een jaarlijkse bijdrage in de betaling van de annuïteit. Voor de particuliere bouw geldt de Financieringsregeling 1947. Het bezwaar, dat de exploitatie een zodanig tekort oplevert, dat de regeling voor particuliere bouwers onaanvaardbaar is, acht schr. onjuist.

De kapitaalpositie van het Rijk eist, dat, anders dan tot nu toe het geval was, zoveel mogelijk particulier kapitaal bij de woningvoorziening wordt betrokken.

Tot slot volgt een overzicht van de regelingen in Engeland, de Verenigde Staten en Denemarken.

Dr J. Kaufman, De buitenlandse handelspolitiek van de Verenigde Staten.

De „reciprocal trade agreements act” van 1934, die het begin vormt van de op vrijere handel gerichte koers van de Amerikaanse handelspolitiek, machtigt de President de in de tariefwet 1930 vastgelegde tarieven met ten hoogste 50 pCt. te verlagen of te verhogen. Het handelsovereenkomstenprogramma is met grote voorzichtigheid en met inachtneming van de Amerikaanse industriële belangen uitgevoerd. Zo tonen cijfers aan, dat tot en met 1939 de uitvoer naar landen, waarmede een verdrag werd gesloten, sterker toenam dan de invoer uit die landen. Op de Nederlands-Amerikaanse handel heeft de verlaging der invoerrechten betrekkelijk weinig invloed gehad.

De oppositie der Republikeinen tegen de handelsovereenkomstenwet is, onder pressie van de Republikeinse leiders, op niets uitgelopen.

Prof. Dr J. Tinbergen, Zweedse economische problemen.

In Zweden is momenteel het gevaar van overbezetting en de daarmee samenhangende inflatie actueel. De Regering streeft naar stabilisatie van de conjunctuur door middel van het weder rantsoeneren van enkele consumptiegoederen, door beperking der investeringen en door belastingverhoging.

In feite blijken de economische zorgen van Zweden maar een relatief probleem te zijn. Met plannen voor de toekomst houdt men zich er minder intensief bezig dan in Nederland. Wel zijn in dit opzicht onderzoeken verricht, maar deze zijn niet geplaatst in het kader van een algemeen onderzoek naar de ontwikkelingsmogelijkheden van het nationaal inkomen.

G. Stuvcl, De Engelse Rijksbegroting.

De door minister Dalton op 15 April jl. ingediende begroting 1947/48 raamt de totale uitgaven op £ 3.181 miljoen, d.i. £ 729 miljoen lager dan de uitgaven in het afgelopen rekeningjaar. De oorzaak vormt de daling van de militaire uitgaven met £ 754 miljoen, d.i. niet minder dan 46 pCt. De begroting sluit met een overschot van £ 248 miljoen, dat echter niet voor belastingverlaging zal worden aangewend.

Gezien de bestaande inflationaire druk achtte Dalton voortzetting van de spaarcampagne gewenst. De leiding van de „National Savings Campaign” heeft daarom het doel voor dit jaar, vergeleken met het resultaat van 1946, met 10 pCt. verhoogd.

In verband met het nadelig saldo op de betalingsbalans deed Minister Dalton voorstellen tot belastingherziening, die erop gericht zijn, nodeloze importen te voorkomen en de export te stimuleren.

UIT BUITENLANDSE BRON.

De wereldsuikerproductie blijft nog steeds, in het bijzonder tengevolge van het uitvallen van Java, beneden het vooroorlogse peil, zoals uit de volgende, aan „The Investors' Chronicle” van 10 Mei jl. ontleende gegevens blijkt.

	1939/1940	1945/1946	1946/1947
	In 1.000 tons		
Europa	9.620	4.820	7.165
Cuba	2.815	4.000	5.050
Java	1.580	—	—
West-Indië	315	464	485
Mauritius	230	140	320
Philippijnen	960	12	65
Argentinië	520	450	610
Brazilië	1.180	2.245	1.280
India	5.000	4.690	4.700
Totaal	30.695	22.150	26.615

Tegenover deze in 1946/1947 gedaalde productie staat een toegenomen consumptieve behoeften, die op circa 34 miljoen tons wordt geschat.

Besparingen in de Verenigde Staten zijn, naar een mededeling van het „Department of Commerce” van 21 April jl., van \$ 33 milliard in 1945 tot \$ 19 milliard in 1946 teruggelopen. Oorzaken: prijsstijging, grotere beschikbaarheid van consumptie-artikelen, gestegen consumentencredieten.

Amerikaanse oorlogsverliezen aan manschappen en de kosten van de oorlogvoering hebben, gedurende de periode 1846—1945, volgens een bekendmaking van het „War Department” van 8 April bedragen:

1846—1848			
Mexicaanse oorlog	12.946 dooden	\$	139.500.208
1898—1899			
Spaanse oorlog	6.472 „	\$	992.159.840
1917—1921			
Wereldoorlog I	193.663 „	\$	21.850.000.000
1942—1945			
Wereldoorlog II	313.000 „	\$	340.000.000.000

De kosten van de oorlog tegen Mexico vormden 0,6 pCt. van de „national wealth”, het overeenkomstige cijfer voor de jongste oorlog was 87,5 pCt.

De oorlogsschade aan gebouwen in Engeland wordt, volgens de „Midland Bank Review” van Mei jl., als volgt getaxeerd:

3 miljoen huizen beschadigd, waarvan 1/3 „total loss”; verder 76.000 winkels; 42.000 warenhuizen, theaters, bioscopen en kantoren; 99.000 fabrieken, hotels, kerken, scholen; 7.500 openbare gebouwen inclusief hospitalen.

Op basis van de vervangingswaarde in 1945 bedroeg de schade in geld uitgedrukt £ 1,5 milliard.

De schade van de koopvaardijvloot is nog niet bekend.

Het papiergebruik van de Engelsche departementen is, naar de „Observer” van 11 Mei jl. mededeelt, van 40.000 tons vóór de oorlog op 71.000 tons gekomen. Daartegenover hebben de dagbladen een reductie moeten ondergaan tot 1/4 van hun oude verbruik; zo ook de tijdschriften. Het bouwvak verbruikt, ondanks het geringe bouwvolume, 129.000 tons tegen 92.000 tons voor de oorlog.

Ter bescherming van 1 miljoen ha bouwland in het steppengebied van Sovjet Rusland zullen 500 miljoen bomen worden geplant. Men hoopt daarmee, aldus „Moscow News” van 11 April, de oogst tegen de wind te beschermen.

Een 5-jaren plan is gemaakt om nog 7 miljoen ha op gelijke wijze tegen nadelige gevolgen van het weer te beschermen.

FINANCIERING VAN DE WONINGBOUW.

Tot aan het begin van deze eeuw werd de woningvoorziening in ons land praktisch geheel aan het particulier initiatief overgelaten. Eerst de Woningwet van 1901 heeft de mogelijkheid geopend, voorschotten uit 's Rijks kas te verlenen voor de bouw van woningen door gemeenten en door verenigingen, toegelaten als uitsluitend werkzaam in het belang van de verbetering der volkshuisvesting. Zo nodig kunnen ook bijdragen in het exploitatietekort worden verleend. Aanvankelijk werd deze steun in hoofdzaak verleend voor de aanbouw van woningen ter vervanging van onbewoonbaar verklaarde krotten. Geleidelijk is deze vorm van overheidszorg gegroeid. In de allereerste jaren werd een aanwijsbaar verband tussen onbewoonbaarverklaring en nieuwe aanbouw geëist; spoedig echter werd de voorschotverlening uitgestrekt tot de voorziening in een behoefte aan woningen, overal waar de particuliere voorziening in gebreke bleef.

De woningvoorziening geschiedt dus in twee vormen, nl.:

1. bouw door particulieren ten behoeve van de voorziening in de normale behoefte aan woningen;
2. bouw door woningbouwverenigingen en gemeenten ter voorziening in de behoeften, waarin door het particulier initiatief niet wordt voorzien, zomede ter verbetering van het woningpeil door het stellen van voorbeelden van goede huisvesting.

Eerstgenoemde bouw komt, ten gevolge van de talrijke mogelijkheden van kapitaalvoorziening op de vrije markt, in normale tijden zonder bemoeiing van overheidswege tot stand. Voor laatstgenoemde bouw gelden de financiële paragrafen van de Woningwet.

Particulieren verkrijgen hun hypotheek, d.w.z. de vaste post na voltooiing van de bouw, van een hypotheekbank, van een particuliere belegger, van een verzekeringmaatschappij of van een andere financiële instelling. Gedurende de jaren vóór de oorlog, toen de rente van de staatsfondsen omstreeks 4 pCt. bedroeg, berekenden de particuliere beleggers en de fondsen gewoonlijk voor eerste hypotheek een rente van eveneens 4 pCt., de hypotheekbanken, die de gelden moeten verkrijgen door de uitgifte van pandbrieven, die veelal met de staatsfondsen gelijk staan, moeten hun bedrijfskosten dekken door een rentemarge, en berekenden daarom voor hypotheek gewoonlijk een rente van $4\frac{5}{8}$ pCt. De aflossing geschiedt in jaarlijkse termijnen, die als regel 2 pCt. van de hoofdsom bedragen.

Voorschotten ingevolge de Woningwet worden door tussenkomst van de betrokken gemeente verleend tot het volle bedrag van de stichtingskosten tegen een rente, die in het verleden steeds gelijk was aan die van de staatsfondsen. Deze voorschotten worden afgelost in gelijke annuïteiten en wel in 50 jaren voor de bouw en 75 jaren voor de grond. Bij een rentevoet van 4 pCt. bedragen deze annuïteiten 4,655 pCt. en 4,223 pCt.

In verband met de oorlogsomstandigheden, die tot een aanmerkelijke stijging der bouwkosten hadden geleid, werd in 1940 en 1941 zowel voor de particuliere bouw als voor de woningwetbouw steun uit 's Rijks kas in uitzicht gesteld.

Voor particulieren werden in verband met de financieringsmoeilijkheden hypotheek beschikbaar gesteld tot een maximum van 90 pCt. van de waarde, tegen een rente van 4 pCt. Ter tegemoetkoming in de gestegen kosten zou een deel van deze hypotheek renteloos worden verstrekt, tot ten hoogste 40 pCt. der lening, met een maximum, dat in 1940 op f 600 werd gesteld, doch in 1941 tot f 2.000 werd verhoogd.

Voor de woningwetbouw werd een jaarlijkse bijdrage in het exploitatietekort in uitzicht gesteld van ten hoog-

ste f 75 per woning voor bouw op het platteland en f 50 voor bouw elders. Indien zou worden gebouwd voor grote gezinnen, werden deze bijdragen met f 25 per woning verhoogd.

Op de voet van deze regelingen is een beperkt aantal woningen gebouwd. Door de verscherping van de oorlogstoestand is de bouw echter geleidelijk tot stilstand gekomen.

De regeling na de bevrijding.

Na de bevrijding was er een ernstig tekort aan woningen, terwijl het de eerste tijd niet mogelijk was, daarin te voorzien. Ook thans wordt nog slechts op uiterst bescheiden schaal gebouwd, zodat de achterstand nog regelmatig toeneemt. De bouwkosten bedragen thans 300 à 350 pCt. van het peil van 1939¹⁾, terwijl de huren van de bestaande woningen nog staan op het peil van 1939 en het niet gewenst wordt geacht, dat het huurpeil van de nieuwe woningen belangrijk afwijkt van dat der bestaande. Er is dus een aanzienlijke steun van overheidswege nodig om de exploitatieuitgaven te kunnen dekken.

Voor de woningwetbouw wordt deze, evenals steeds het geval is geweest, verleend in de vorm van een jaarlijkse bijdrage in de betaling van de annuïteit. Deze bijdrage wordt voor 75 pCt. gedragen door het Rijk en voor 25 pCt. door de betrokken gemeente. Alleen wordt in de ernstig getroffen gemeenten voor de bouw van een aantal woningen tot ten hoogste het aantal der verwoeste woningen 90 pCt. van de bijdrage voor rekening van het Rijk genomen.

De financiering van de particuliere bouw levert grote moeilijkheden op, omdat er een belangrijke kloof ligt tussen de werkelijke stichtingskosten en de rendabele waarde, die wordt bepaald door het geldende huurpeil. Deze moeilijkheid zou op verschillende wijzen kunnen worden ondervangen. De Overheid zou een premie à fonds perdu kunnen geven, evenals in 1920, of een renteloze hypotheek, evenals in 1940, of een jaarlijkse bijdrage. Tegen het verlenen van een premie bestaat voornog bezwaar, omdat de Overheid deze bij een eventuele huurverhoging niet meer kan terugvorderen. Een renteloze hypotheek doet een te groot beroep op het overheidscrediet. Om deze reden is in de Financieringsregeling 1947 de voorkeur gegeven aan een jaarlijkse bijdrage, terwijl alleen in zeer bijzondere gevallen de mogelijkheid wordt opengesteld tot het verkrijgen van hypotheecaire credieten uit 's Rijks kas.

Deze regeling werkt in het kort als volgt.

Bij de indiening van een aanvraag worden de stichtingskosten der te bouwen woningen vastgesteld door de Minister aan de hand van door de aanvrager en door het gemeentebestuur verstrekte gegevens. Daarna wordt een exploitatierekening opgesteld volgens in de regeling vervatte normen.

Het verschil tussen de huur en de totale exploitatiekosten vormt de netto opbrengst. Deze wordt geacht de annuïteit te zijn over 50 jaren van de rendabele bouwkosten tegen een door de Minister vast te stellen rentevoet, welke zoveel mogelijk gelijk zal zijn aan de gemiddeld geldende hypotheekrente.

Het verschil tussen de totale bouwkosten en de aldus bepaalde rendabele bouwkosten levert de niet-rendabele bouwkosten op. De rente van deze niet-rendabele bouwkosten, berekend tegen de bovenbedoelde rentevoet, vormt de jaarlijkse bijdrage.

Deze regeling komt dus hierop neer, dat het volle bouwkapitaal moet worden gefourneerd door de bouwer en zijn particuliere geldgevers, doch dat de Staat de rente van het niet-rendabele deel der bouwkosten vergoedt.

¹⁾ Vgl. „Het bouwkostenvraagstuk" in „E.-S.B." van 30 April jl., blz. 345.

Komt er tussentijds een wijziging in de huuropbrengst of in de exploitatie-uitgaven, dan verandert daardoor het niet-rendabele deel der bouwkosten en daarmee ook de Rijksbijdrage. Het is de bedoeling, dat na verloop van 10 jaar — eventueel te verlengen tot 15 jaar — het dan geldende niet-rendabele deel der bouwkosten in de vorm van een bijdrage ineens door het Rijk zal worden vergoed.

Dit bijdragenstelsel vormt de kern van de nieuwe regeling. Het komt dus hierop neer, dat het Rijk het niet-rendabele deel der bouwkosten voor zijn rekening neemt, aanvankelijk in de vorm van een jaarlijkse, aan wijzigingen onderhevige bijdrage, na 10 of 15 jaar als een bijdrage ineens.

Het verdient de aandacht, dat het niet-rendabele deel der bouwkosten niet wordt bepaald door het definitieve bedrag, dat de woningen uiteindelijk zullen kosten. Immers dit zou de deur openzetten voor een vrijwel ongelimiteerde stijging der bouwkosten.

Tegen deze regeling is als bezwaar aangevoerd, dat bij het opzetten van een exploitatierekening in de gebruikelijke vorm, dus met 2 pCt. aflossing over het totale in de bouw gestoken kapitaal, de exploitatie een zodanig tekort oplevert, dat de regeling voor de particuliere bouwers onaanvaardbaar is ²⁾.

Blijkens een mededeling van de Centrale Directie van de Volkshuisvesting in „Bouw” van 5 April 1947 moet deze opvatting onjuist worden geacht. Immers, het niet-rendabele deel van de bouwkosten zal na 10 (of 15) jaar à fonds perdu worden verrekend, zodat aflossing op dit bedrag achterwege kan blijven. Hiermede rekening houdende kan het volgende schema voor het eerste jaar worden opgezet.

4 pCt. rente waarde grond	f 40,—	Huur	..... f 312,—
4 pCt. rente eigen geld	„ 60,—	Bijdrage	..... „ 275,20
4 pCt. rente 1e hypotheek	„ 308,—	Exploitatietekort	..... „
4 pCt. rente en 2 pCt. afl.	„	(waarin begre-	
2e hypotheek	„ 90,—	pen f 30,— af-	
Belastingen	„ 50,—	lossing en	
Assurantie	„ 5,—	f 21,84 voor ri-	
Huurderving	„ 6,24	sico)	..... „ 37,56
Onderhoud	„ 37,44		
Beheer en administratie	„ 6,24		
Risico	„ 21,84		
	f 624,76		f 624,76

Ook deze exploitatie-opzet levert nog één tekort, doch door de aflossing op de tweede hypotheek wordt de verhouding van jaar tot jaar gunstiger.

Omtrent de verhouding tussen de particuliere bouw en de woningwetbouw zijn geen normen vastgesteld. Gedurende 1946 tot heden zijn alle gestichte woningen door verenigingen of gemeenten gebouwd, in hoofdzaak wel, omdat geen financieringsregeling voor de particuliere bouwnijverheid bestond. In de toekomst zal deze laatste echter een belangrijk deel van de woningvoorziening op zich moeten nemen, al was het alleen hierom, dat het Rijk niet in staat is, op den duur de gehele woningbouw te financieren. Wanneer de particuliere kapitaalmarkt bereid is, gelden voor woningbouw te fourneren, dan vordert het algemeen belang, dat daarvan ook gebruik wordt gemaakt. De kapitaalpositie van het Rijk eist, dat zoveel mogelijk particulier kapitaal bij de woningvoorziening wordt betrokken.

Hiermede zal bij de verdeling van de woningcontingenten voor de komende jaren rekening moeten worden gehouden. De regeling is thans aldus, dat het aantal jaarlijks te bouwen woningen door de Centrale Overheid wordt bepaald op grond van de aanwezige bouwcapaciteit, t.w. beschikbare arbeidskrachten, bouwmaterialen, transportmiddelen, mogelijkheden van prefabricatie of import van montagewoningen, enz. Deze woningen worden aan de hand van de woningbehoefte — welke wordt

bepaald in verband met: de toeneming van het aantal gezinnen, de kwaliteit van de woningvoorraad, de wenselijkheid van industrievestiging, en voorlopig ook nog de oorlogsverwoestingen — over de verschillende provincien verdeeld.

De verdeling van het provinciale contingent over de gemeenten is toevertrouwd aan de Provinciale Directies van de Wederopbouw, Bouwnijverheid en Volkshuisvesting, die ter zake overleg plegen met de Provinciale Besturen. Zo krijgt dus elke gemeente jaarlijks een aantal woningen toegewezen.

Of deze woningen zullen worden gebouwd door particuliere ondernemers, door een woningbouwvereniging of door de gemeente zelf, is een kwestie, die het gemeentebestuur zal moeten uitmaken. Dit zal daarbij te rade moeten gaan met de in de gemeente bestaande behoeften en mogelijkheden.

Als algemene leidraad zullen zij echter wel moeten aanhouden, dat de normale woningvoorziening door het particuliere kapitaal moet worden gefinancierd en dat financiering door de Overheid slechts gewettigd is, wanneer sociale motieven daarvoor pleiten.

De regeling in enkele andere landen.

In Engeland neemt de Overheid een geheel ander standpunt in en laat deze zich door geheel andere overwegingen leiden.

Ook in dit land is de bouwmogelijkheid, evenals bij ons, zeer beperkt. Ook daar voelt men de noodzakelijkheid van een woningbouwprogram, gebaseerd op de beschikbare arbeidskrachten, materialen en transportmiddelen.

De Engelse Regering gaat ervan uit, dat de bouw door particulieren zich niet leent tot ordening volgens een tevoren opgemaakt plan, doch de bouw door overheidsorganen wel. Daarom geeft zij aan de laatste uit een oogpunt van geordende productie de voorkeur. Bovendien is de Regering besloten, de te bouwen huizen toe te wijzen aan de gezinnen die daaraan het dringendst behoefte hebben, welke hun financiële positie ook moge zijn. Dit kan alleen geschieden, wanneer de Overheid de bouw in handen heeft en de toewijzing van de woningen kan regelen.

De bouwkosten zijn in Engeland meer dan het dubbele van vóór de oorlog. Aangezien echter de thans aan woningen gestelde eisen hoger zijn dan vóór 1940, zulks in verband met de gewijzigde inzichten, zijn de kosten van een arbeiderswoning thans aanzienlijk meer dan het dubbele van vóór de oorlog.

Op grond van een regeling van April 1946 wordt thans voor iedere woningwetwoning een vaste bijdrage verstrekt, onafhankelijk van de grootte of van de werkelijke kosten. Bij het vaststellen van de hoogte van de bijdrage is men uitgegaan van de gemiddelde bouwkosten van een normale woning met drie slaapkamers. De gemiddelde huur van een dergelijke woning is gesteld op 10 shillings per week zonder de „rates”. De subsidie is bepaald op 22 Pond per jaar, voor een periode van 60 jaren. Dit bedrag zal periodiek worden herzien, omdat men hoopt, dat de bouwkosten zullen dalen.

De particuliere bouw geniet in Engeland geen enkele subsidie. De volle kosten moeten door de kopers of huurders worden voldaan. Daar in het algemeen de door particuliere ondernemers gebouwde woningen terstond na voltooiing worden verkocht — het systeem van bouw door ondernemingen, die woningen bouwen niet voor de verkoop, doch voor belegging, is blijkbaar in Engeland nog onbekend — terwijl woningwetwoningen plegen te worden verhuurd, geeft de Regering de voorkeur aan de woningwetbouw. Aangezien aan de hand van onderzoeken is geschat, dat van alle woningzoekende gezinnen slechts 20 pCt. in staat is een woning te kopen en dus 80 pCt. is aangewezen op een huurwoning, heeft de Minister van

²⁾ Vgl. Mr. J. Wilkens, Steun aan den woningbouw door particulieren, in „E.-S.B.” van 26 Maart 1947, blz. 244.

Volksgezondheid bepaald, dat tegen elke door een particuliere bouwer gebouwde woning ten minste 4 woningwoningen moeten worden gebouwd. Dit standpunt ontmoet, evenals trouwens alles wat de Labourregering doet, in Engeland heel wat critiek. Op het Woningcongres te Hastings in October jl. werd trouwens beweerd, dat de werkelijke verhouding nog veel ongunstiger dan 1:4 is en dat de particuliere bouw thans in Engeland vrijwel niet aan bod komt.

De Engelse bladen bevatten overigens vrijwel dagelijks artikelen over de woningpolitiek, die er dikwijls op neerkomen, dat de schrijver van mening is, dat, wanneer de Regering haar handen maar thuis held, vele duizenden woningen zouden worden gebouwd, die thans niet tot stand komen. Bewijzen hiervoor zijn echter moeilijk te leveren.

In ieder geval is de Engelse woningpolitiek wel zeer eenzijdig op de overheidsbouw gericht en zal moeten worden afgewacht, of inderdaad op deze wijze zonder enige tegemoetkoming aan de particuliere bouw een behoorlijke woningproductie zal kunnen worden verkregen.

In de *Verenigde Staten* heeft men na de oorlog een woningbouwprogram opgesteld, dat drie doeleinden nastreeft:

a. dat elk gezin in het bezit wordt gesteld van een woning, waarin het overeenkomstig zijn behoeften kan wonen;

b. dat het aantal slecht gehuisveste gezinnen zover mogelijk wordt teruggebracht;

c. dat op grote schaal nieuwe woningen op de markt worden gebracht, tegen een prijs, die een algemene verhoging van het woonpeil mogelijk maakt.

Hiervoor heeft men twee regelingen ontworpen.

De eerste beoogt een financiering van de particuliere bouw voor een omvangrijk bouwprogram van woningen, die aan bepaalde normen voldoen en niet hoger dan tegen een bepaalde maximumprijs worden verkocht. Het doel van dit program is een regelmatige productie van woningen te bereiken, die tegen een zo laag mogelijke prijs zullen worden verkocht aan gezinnen in lagere inkomensklassen dan die, waarvoor particulieren gewoonlijk bouwen.

De tweede beoogt de bevordering van de bouw van huurwoningen van lage huurwaarde door het garanderen van hypotheeken op gunstige voorwaarden.

Speciaal ten behoeve van de oud-strijders is het vorig jaar een uitgebreid en zeer vooruitstrevend program opgemaakt. De jongste politieke ontwikkeling heeft er echter toe geleid, dat verschillende leidende figuren zijn teruggetreden, zodat ten aanzien van de toekomstige woningpolitiek thans grote onzekerheid bestaat.

Tenslotte nog iets over de financiering van de woningbouw in een Europees land, dat enigszins met Nederland is te vergelijken, namelijk *Denemarken*. De bestaande wettelijke regeling, die van 1933 dateert, opent de mogelijkheid tot het verlenen van voorschotten aan woningbouwverenigingen en gemeenten, doch ook aan particulieren, die een eigen woning wensen te bouwen, zomede aan particuliere bouwers.

Indien de gemeente zich garant stelt voor de hypotheek, bedraagt het voorschot aan een woningbouwvereniging ten hoogste 97 pCt., aan een gemeente 95 pCt., aan een particulier voor het bouwen van een eigen woning 90 pCt. en aan particuliere bouwers 80 pCt. (in bijzondere gevallen 85 pCt.).

Deze voorschotten worden zo nodig zonder aflossing verstrekt. Bij de vaststelling van de rentevoet geldt als uitgangspunt, dat de huren ongeveer gelijk moeten zijn aan die van bestaande woningen. In verband met de gestegen bouwkosten houdt dit in, dat de rente zo nodig kan dalen tot 1½ pCt. voor eengezinshuizen en 2 pCt.

voor étagewoningen. Aan woningbouwverenigingen wordt bovendien een rentereductie verleend naar gelang van de gezinsgrootte en wel voor gezinnen met:

3 kinderen	30 pCt.
4 kinderen	40 „
5 kinderen	50 „
6 kinderen	60 „
7 of meer kinderen	70 „

Een eigenaardigheid van het Deense stelsel is nog, dat aan de woningbouwverenigingen de eis wordt gesteld, dat de winsten niet worden besteed voor huurverlaging of tegemoetkomingen aan de huurders, maar dat deze worden gereserveerd voor nieuwe bouw. Op deze wijze wordt het verlenen van voorschotten een onderdeel van een plan van groter allure, hetwelk als einddoel heeft, dat de woningbouwverenigingen op den duur over belangrijke reserves beschikken, waardoor zij zelf voor de financiering kunnen zorgen.

In dit laatste ligt wel een aanwijzing, die ook voor ons land van nut kan zijn, met name bij het oplossen van het vraagstuk van de verhouding particuliere bouw-woningwetbouw.

Enerzijds pleiten krachtige sociale motieven voor een bevordering van de woningwetbouw, omdat deze in de huisvesting van bepaalde bevolkingsgroepen kan voorzien, die op andere wijze niet worden geholpen, en omdat de ervaring heeft geleerd, dat de woningwetbouw tot een aanzienlijke verhoging van het woningpeil heeft geleid.

Anderzijds eisen de financiële belangen van de Staat, dat zoveel mogelijk particulier kapitaal voor de woningbouw wordt aangetrokken en dat de financiering door de Overheid tot het strikt nodige wordt beperkt.

Een uitweg uit dit dilemma zou kunnen worden gevonden, wanneer ook de woningbouwverenigingen althans voor een deel haar eigen financiering zouden kunnen verzorgen. In dat geval zou in ruimere mate van de sociale voordelen van de woningwetbouw kunnen worden geprofiteerd zonder dat een te groot beroep op de overheidskapitaalvoorziening zou worden gedaan. Ook voor ons land verdient het overweging, in deze richting de gedachten eens te laten gaan.

Dr Ir H. G. VAN BEUSEKOM.

DE BUITENLANDSE HANDELSPOLITIEK VAN DE VERENIGDE STATEN.

De nieuwe, op vrijere handel gerichte koers van de buitenlandse handelspolitiek der Verenigde Staten ving in hoofdzaak aan met de aan de naam van Cordell Hull gekoppelde „reciprocal trade agreements act” van 1934. De wet is een amendement op de tariefwet van 1930 en machtigt den President de in die wet vastgelegde tarieven met hoogstens 50 pCt. te verlagen of te verhogen. Het is niet toegestaan, goederen van de „dutiable list” naar de „free list” over te brengen. De wet, welke voor drie jaar geldig was, is enige malen verlengd, het laatst op 12 Juni 1945. De 50 pCt. reductie kan met betrekking tot de op 1 Januari 1945 bestaande rechten geschieden, zodat, indien een recht reeds met 50 pCt. was gereduceerd, de totale reductie 75 pCt. zal kunnen bedragen.

Gelijk bekend heeft de Amerikaanse Regering bij het sluiten van handelsverdragen krachtens deze wet het zgn. „chief supplier principle” toegepast, volgens hetwelk de reductie wordt gegeven aan het land, dat voor het desbetreffende product de voornaamste leverancier van de Verenigde Staten is. De gegeven concessie kwam dan via de meestbegunstigingsclausule aan de andere landen ten goede. Indien meer dan één land hoofdleverancier was, zijn wel elkaar opvolgende concessies toegestaan, bijv. voor rutabaga-zaad, waarvan het recht eerst in het

verdrag met Nederland van 5 cents tot 4 cents per lb. werd verlaagd en vervolgens in 1939 in het verdrag met Engeland tot 3 cents. Het systeem van den hoofdleverancier versterkte de onderhandelingspositie van de Verenigde Staten. Het heeft echter ongetwijfeld de tendens gehad het aantal reducties te beperken, doordat producten, waarvan een land wel een belangrijke, doch niet de voornaamste leverancier was, in het algemeen van onderhandelingen waren uitgesloten. Een ander middel, dat het nuttig effect van de handelsovereenkomstenwet heeft beperkt, is herclassificatie van een artikel, waardoor de meestbegunstigingsclausule in feite buiten toepassing bleef. Er zijn verschillende vormen van herclassificatie. Soms is een tariefpost in verschillende waardeklassen onderverdeeld; in andere gevallen heeft men uit een algemene formulering van de tariefwet van 1930 een bepaald product gelicht en daarop een concessie verleend. De tariefwet van 1930 heeft bijv. een recht op „phonographs, gramophones, graphophones, and parts thereof, not specially provided for otherwise”. De overeenkomst met Engeland staat voor gramfoonplaten een reductie toe. Tot 1940 zijn in de 20 totdien tot stand gekomen overeenkomsten in totaal 155 herclassificaties verricht. Er kan dan ook weinig twijfel bestaan, dat, in tegenstelling tot wat thans in de Verenigde Staten van sommige zijden wordt beweerd, het handelsovereenkomstenprogramma onder Cordell Hull met grote voorzichtigheid en met inachtneming van Amerikaanse industriële belangen is uitgevoerd. Deze voorzichtigheid wordt bevestigd door de onderstaande statistiek van de handel met handelsovereenkomstlanden en met niet-handelsovereenkomstlanden, waaruit blijkt, dat de uitvoer naar landen, waarmede een verdrag werd gesloten, sterker is toegenomen dan de invoer uit die landen.

mogelijkerwijs de verminderde rechten toch van enige betekenis zijn geweest. Merkwaardig is echter, dat de uitvoer van de Verenigde Staten naar Nederland van niet onder het handelsverdrag vallende goederen van \$ 23,9 miljoen in 1934/'35 tot \$ 41,6 miljoen in 1937 steeg. Over dezelfde periode vermeerderde de Amerikaanse uitvoer van goederen, waarvoor het niveau van het invoerrecht bij het handelsverdrag was gebonden, van \$ 16,4 miljoen tot \$ 20,1 miljoen.

De koerswijzigingen van de dollar en de gulden gedurende deze jaren compliceren de berekening van de invloed van de verminderde rechten.

Ingevolge de bij de „Reciprocal Trade Agreements Act” vastgelegde procedure moet het Amerikaanse publiek, alvorens tariefonderhandelingen aanvangen, in de gelegenheid worden gesteld zijn opinie kenbaar te maken. Dit geschiedt door middel van de zgn. „hearings”, welke ten overstaan van een interdepartementale commissie, het zgn. „Committee for Reciprocity Information”, plaatsvinden.

Voorstanders en tegenstanders van Amerikaanse tariefreducties hebben zich gedurende het handelsovereenkomstenprogramma langzamerhand in vrij duidelijk onderscheidbare groepen geschaard. Van de algemene verenigingen zijn, in volgorde van afnemend enthousiasme, de „National Council of American Importers”, de „National Foreign Trade Council” (de belangrijkste organisatie op dit gebied), en de „United States Chamber of Commerce” voorstanders van het handelsovereenkomstenprogramma. De belangrijkste algemene opposerende organisatie is de „American Tariff League”. Jaar in jaar uit komt zij met dezelfde argumenten. Ook thans beweerde zij, dat het wijzigen van invoerrechten een binnenlandse aangelegen-

Jaar	Exporten				Importen			
	handels-overeenkomstlanden		niet-handels-overeenkomstlanden		handels-overeenkomstlanden		niet-handels-overeenkomstlanden	
	waarde in mill. \$	percentage	waarde in mill. \$	percentage	waarde in mill. \$	percentage	waarde in mill. \$	percentage
gemidd. 1934/'35	*) 759,8	34,4	1.448,0	65,6	793,9	42,9	1.057,4	57,1
1936	887,1	36,1	1.568,9	63,9	1.023,0	42,2	1.399,0	57,8
1937	1.255,1	37,5	2.094,1	62,5	1.217,8	39,5	1.866,2	60,5
1938	1.181,7	38,2	1.912,4	61,8	892,5	45,5	1.068,0	54,5
1939	1.901,0	59,9	1.277,0	40,1	1.387,0	59,9	931,0	40,1

*) Omvat zeventien landen ten opzichte waarvan overeenkomsten van kracht waren in 1938, met uitzondering van Ecuador.

De volgende tabel geeft een indruk van de ontwikkeling van de handel tussen Nederland en de Verenigde Staten:

Jaar	Invoer uit de V.S. (in miljoenen \$)	Uitvoer naar de V.S. (in miljoenen \$)
Gemiddelde 1931/1935	51,9	31,4
1935	49,1	40,6
1936	53,2	49,9
1937	93,5	53,2
1938	96,7	31,4
1939	97,4	28,9

Bron: „Foreign Commerce and Navigation of the United States”, U.S. Department of Commerce.

Al te veel bewijst deze tabel niet. Immers, 1938 en 1939 stonden reeds in het teken van de oorlogsvorbereiding. De Nederlandse uitvoer naar de Verenigde Staten in 1937 werd gunstig beïnvloed door de droogte daar te lande, waardoor een grotere vraag naar geïmporteerde landbouw- en veeleelproducten bestond. Voorts blijkt uit andere, helaas nog niet volledige gegevens, dat de verlaging der invoerrechten betrekkelijk weinig gevolgen voor de Nederlands-Amerikaanse handel heeft gehad. Zo bedroeg de Nederlandse gemiddelde invoer uit de Verenigde Staten over 1934/1935 voor die goederen, waarvoor bij de handelsovereenkomst van 1936 de rechten waren verminderd, \$ 1.878.000; in 1937 \$ 1.843.000. Aan de andere kant, verminderde de totale Nederlandse invoer van 1934/'35 tot 1937 met circa 11 pCt., zodat

heid is, welke niet door bilaterale onderhandelingen dient te worden behandeld. Een gemakkelijk argument was thans, dat de economische wereldtoestand te chaotisch is om reeds tot tariefreducties te kunnen overgaan. Deze mening wordt ook gedeeld door verscheidene leden van het Congres. Ook voerde de League, evenals vele individuele maatschappijen, aan, dat het lage loonniveau in andere landen de Amerikaanse levensstandaard bedreigt. Een typische voorstander van verlaging van invoerrechten is de „American Watch Assemblers Association”, waarin de voornamelijk uit Zwitserland horloge-onderdelen importerende fabrikanten zich hebben verenigd. De met Amerikaanse onderdelen werkende horlogefabrikanten dringen aan op verhoging van de invoerrechten voor geïmporteerde onderdelen en hebben zelfs een uitvoerige courancampagne ondernomen. Vrijwel de gehele Amerikaanse textielindustrie, bevreesd als zij is voor buitenlandse, voor vele producten met name Engelse, concurrentie, behoort voorts tot de felle tegenstanders.

Een andere traditionele tegenstander van tariefreducties is de glasverwerkende industrie. Voorstander is de zozeer op export aangewezen filmindustrie. Zeer in het algemeen kan men zeggen, dat de industrieën, welke al dan niet in de Verenigde Staten voortgebrachte grondstoffen verwerken, voor verlaging van de invoerrechten op die grondstoffen zijn, terwijl verlaging van het recht op het eind-

product wordt bestreden. Naarmate de binnenlandse productie van de betreffende grondstof geringer is, is de pressie tot reductie of afschaffing van het recht groter. Zo drongen de aluminiumproducenten aan op volledige afschaffing van het recht op ruwe bauxiet, doch zij spraken zich tegen vermindering van de rechten op aluminium-halffabrikaten en -eindproducten uit. Een ander voorbeeld is koper. De koperreserves van de Verenigde Staten zijn gedurende de oorlog sterk verminderd en de koperverwerkende industrie klaagt over een acuut tekort aan deze grondstof. Dit heeft ertoe geleid, dat ondanks verzet van de afgevaardigden, welke staten met koperminnen vertegenwoordigen, met name Arizona, het Huis van Afgevaardigden een wetsontwerp heeft aangenomen tot schorsing gedurende twee jaar van de invoerbelasting ad \$ 0,04 per lb. voor koper en \$ 0,03 per lb. voor bepaalde koperproducten.

De scheidingslijn tussen voor- en tegenstanders van invoerrechtenreductie loopt niet altijd langs de afbakening grondstoffen/eindproducten. In de petroleumindustrie zijn de grote maatschappijen, welke immers eigen raffinaderijen in het buitenland hebben, voorstander van lage tarieven. Daarentegen hebben de zgn. „independent companies” van de petroleumindustrie er tijdens de „hearings” sterk op aangedrongen, dat de rechten in het algemeen niet verder worden verlaagd.

Een belangwekkende situatie heerst ook in de landbouw. De Zuidelijke landbouwstaten, en grotendeels ook die van het Westen, waren in verband met hun exportbelangen voorstander van lage invoerrechten. Het feit, dat tijdens de oorlog de productie van vele landbouwproducten, welke traditioneel in hoofdzaak werden geïmporteerd, sterk is uitgebreid, heeft de liberale tendens van de landbouwkringen ietwat verzwakt. Zo hebben een aantal „Commissioners of Agriculture” van enige Zuidelijke Staten tijdens de „hearings” tegen tariefverlaging geprotesteerd, doch tegenprotesten zijn niet uitgebleven. In Californië zijn de voortbrengers van citrusvruchten, één van Californië's belangrijkste exportproducten, aanhangers van het handelsovereenkomstenprogramma; notenkwekers in die Staat, bevreesd voor concurrerende invoeren, zijn tegenstanders.

De situatie in de landbouw is gecompliceerd door de politiek van de Regering. Sedert 1933 is de landbouw in toenemende mate gesubsidieerd. Voor de meeste producten geldt het zgn. „parity system”, volgens hetwelk de landbouwers een minimumprijs ontvangen, welke gelijk is aan 90 pCt. (voor katoen 92½ pCt.) van het bedrag, dat hen in staat zou stellen eenzelfde hoeveelheid industrieproducten te kopen als gemiddeld gedurende de periode 1910/14 het geval was. Het gevolg hiervan is een „floor”¹⁾ onder het prijsniveau voor landbouwproducten, welke juist veelal de tendens heeft prijsverlaging voor industriële producten te bemoeilijken. Deze protectie van de landbouw kan in sommige gevallen slechts gepaard gaan met een niet te laag niveau van invoerrechten. Een deze problematiek schril belichtend voorbeeld is de wolsituatie. Teneinde de wolproducenten de pariteitsprijs te verzekeren, was de Regering genoodzaakt (via de „Commodity Credit Corporation”) de ruwe wol op te kopen, zodat de Regering thans over grote voorraden beschikt. Australië zal tijdens de tariefonderhandelingen te Genève vermoedelijk op een verlaging van het invoerrecht op ruwe wol aandringen. Er is thans door één der leden van het Congres een wetsontwerp ingediend tot verlenging tot 31 December 1948 van het wolaankoopprogramma tegen vaste prijzen; de Regering zou verplicht zijn binnenlandse wol te kopen voor circa \$ 0,42 per lb. en het te verkopen tegen iets minder dan de huidige Britse prijs van \$ 0,38 per lb. Dit subsidieprogramma zou de Regering \$ 20 à \$ 35

¹⁾ Deze „floor” is uiteraard geen vast minimum, doch schommelt met de kosten van door de landbouwer gekochte industriële producten.

millioen per jaar kosten. Er is zelfs een amendement ingediend om een invoerquota op ruwe wol in te stellen, doch dit zal vermoedelijk niet aangenomen worden. Tijdens „hearings”, welke een commissie van het Huis van Afgevaardigden met betrekking tot het wetsontwerp organiseerde, toonden zich de vertegenwoordigers van het Departement van Landbouw niet afkerig van de voorzieningen van het wetsontwerp. De vertegenwoordiger van het „State Department” uitte echter een scherp protest. Het kan dan ook zeker niet worden ontkend, dat er een tegenstelling is tussen het handelsovereenkomstenprogramma en het ontwerp-Handvest voor de internationale handel, in welks redactie de Verenigde Staten zulk een werkzaam aandeel hebben gehad, en de huidige Amerikaanse landbouwpolitiek.

Slechts zeer weinig Nederlandse uitvoerproducten zijn op de „hearings” ter sprake gekomen. Zo is met name over bloembollen, waarvan de Amerikaanse productie geleidelijk is toegenomen, bijkans niets gezegd. Het is echter geenszins uitgesloten, dat de bloembollenkwekers schriftelijk hun bezwaren hebben kenbaar gemaakt. Behalve door middel van de „hearings”, kan men nl. ook via een vertrouwelijke zgn. „brief”, gericht aan het „Committee for Reciprocity Information”, bezwaren of wensen uiten. Een bekende producent van „Holland cheese” uit de Staat Wisconsin verzette zich tijdens de „hearings” tegen verlaging van het invoerrecht op Hollandse kaas en voerde daarbij als argument aan, dat het onjuist is kaas te exporteren van een gebied van schaarste naar een gebied van overvloed, waarvan „no good can come except dollar-exchange which is a secondary matter compared to world peace and world food relationship!”.

Over het algemeen was de oppositie dit jaar minder dan bijv. in 1938. Van de 1.051 „briefs” waren 546 tegen Amerikaanse tariefreducties, 175 vóór zodanige reducties en 330 drongen op reducties van andere landen aan. Van 511 mondelinge verklaringen waren 95 vóór Amerikaanse reducties, 370 tegen Amerikaanse reducties en 46 ten gunste van concessies van het buitenland. Ook de pers nam een opmerkelijk sympathieke houding aan. Van 75 dagbladen uitten zich 65 ten gunste van het handelsovereenkomstenprogramma, 5 hadden enige critiek, en 5 waren tegenstanders. „Time Magazine” legde in een advertentie van een gehele pagina de nadruk op het belang van de invoer en illustreerde één der advertenties met de Nederlandse bloembollenexport als voorbeeld; bloembollen gelden voor de Amerikaanse publieke opinie nog steeds als het typische Nederlandse uitvoerproduct. Dat de oppositie bij de mondelinge „hearings” groter was dan in de schriftelijke verklaringen, wordt verklaard door het feit, dat de eerstgenoemde volkomen publiek zijn en door de tegenstanders traditioneel als spreekbuis worden beschouwd.

Ook het Congres heeft zich actief gedurende de afgelopen maanden met de onderhavige kwesties bezig gehouden. De Republikeinse Partij is steeds in meerderheid tegenstander van het handelsovereenkomstenprogramma geweest, ook al hebben de Republikeinse leden van het Congres onder invloed van de oorlogsomstandigheden in 1943 in meerderheid voor een tweejarige verlenging (in plaats van de normale drie jaar) gestemd. In 1945 stemden de Republikeinen wederom grotendeels tegen de driejarige verlenging, ook al stemden in de Senaat 15 Republikeinen vóór en 16 tegen. Het was te verwachten, dat na de Republikeinse verkiezingszege van vorig jaar November enige oppositie zou losbreken. Dit uitte zich al direct na de opening van het 80e Congres in een reeks wetsontwerpen, tot opheffing of wijziging van de handelsovereenkomstenwet. Mede onder de pressie van de Republikeinse leiders zijn deze voorstellen echter op niets uitgelopen. Senator Vandenberg, die, gelijk bekend, zijn vroegere houding ten opzichte van de buiten-

landse politiek der Verenigde Staten volledig heeft herzien, en die voorzitter is van het „Foreign Affairs Committee” van de Senaat, heeft tezamen met Senator Millikin, voorzitter van het „Finance Committee” van de Senaat, een reeks voorstellen tot wijziging van de procedure met betrekking tot de handelsovereenkomsten uitgewerkt. Deze voorstellen zijn grotendeels door de Regering overgenomen en bij presidentieel besluit uitgevaardigd. De belangrijkste wijziging is wel, dat de „U.S. Tariff Commission”, hetzij op verzoek van den President, hetzij op verzoek van belanghebbenden, hetzij uit eigen initiatief; een onderzoek naar koninksteden, teneinde vast te stellen of, als gevolg van een door de Verenigde Staten toegestane tariefreductie of andere concessie, binnenlandse producenten ernstig benadeeld zijn of dreigen te worden. Is dit het geval, dan moet de „Tariff Commission” de President aanbevelen de concessie te wijzigen of in te trekken. De tweede belangrijke wijziging betreft de zgn. „escape clause”. Sedert 1934 is in de meeste handelsovereenkomsten een clause opgenomen, dat beide Regeringen zich het recht voorbehouden concessies in te trekken of te wijzigen, indien blijkt, dat de concessie als resultaat heeft, dat derde landen de hoofdzakelijke bevoordeelden van de desbetreffende concessie zijn. In de overeenkomst met Mexico van 1942 komt voor het eerst een ruimer geformuleerde clause voor, volgens welke een concessie kan worden ingetrokken of gewijzigd, indien het desbetreffende goed in zodanige hoeveelheden en onder zodanige omstandigheden wordt ingevoerd, dat binnenlandse producenten met „serious injury” worden bedreigd. Bij de verlenging van de handelsovereenkomstenwet van 1945 is namens de Regering verklaard, dat in alle toekomstige verdragen de nieuwe formulering zou worden opgenomen. Het verdrag met Paraguay is het enige dat sedertdien tot stand is gekomen. Het huidige besluit van den President geeft aan de opneming van de „escape clause” een meer formele basis en volgt de formulering van het verdrag met Mexico. De hierboven besproken bevoegdheden van de „Tariff Commission” dienen dus om de toepassing van de „escape clause”, waar nodig, zo effectief mogelijk te maken.

Wat het resultaat van de nieuwe procedure zal zijn, is niet te voorzien. Alles hangt ervan af, hoe het begrip „serious injury” wordt gedefinieerd. De „Tariff Commission” moet volgens de tariefwet van 1930 uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van de Republikeinse en de Democratische Partij zijn samengesteld. Zij beschikt over een grote staf en men kan zeggen, dat zij tot dusverre het handelsovereenkomstenprogramma gunstig gezind was en de taak, welke haar bij de tariefwet van 1930 is opgelegd, in het algemeen niet op voor het buitenland nadelige wijze heeft uitgevoerd. De derde belangrijke bepaling van het presidentieel besluit, welke overigens ook de practijk van het verleden bevestigt, is, dat in ieder handelsverdrag een clause moet worden opgenomen, welke de Amerikaanse uitvoer terzake van tariefconcessies van den verdragspartner meestbegünstiging verzekert.

Normaliter worden alle kwesties, de handelsovereenkomstenwet betreffende, in eerste instantie door het „Ways and Means Committee” van het Huis van Afgevaardigden behandeld (omdat zij als „revenue measures” worden beschouwd). Dientengevolge ontstond bij voorzitter en leden van deze commissie een zelfs voor het publiek merkbare geprikkeldheid, dat het niet bij tostandkoming van de bovengenoemde procedurewijziging was betrokken. Dit was één der aanleidingen tot de „hearings”, welke de commissie organiseerde en welke thans nog gaande zijn. Tot nu toe zijn alle enige hoge regeringsambtenaren, inclusief de Ondersecretaris van Staat William L. Clayton, gehoord. Daarnaast is ook het „Finance Committee” van de Senaat, onder voorzitterschap van de heer Millikin, die kritischer tegenover het

handelsovereenkomstenprogramma en het ontwerp-Handvest staat dan zijn collega Vandenberg, begonnen met „hearings”, waarbij de onzekerheid terzake van de in de Verenigde Staten met betrekking tot het Handvest te volgen procedure naar voren kwam. Evenals in vele andere landen kent men in de Verenigde Staten nl. twee soorten van overeenkomsten met het buitenland: „treaties”, welke met twee derde meerderheid door de Senaat moeten worden goedgekeurd, en „executive agreements”, welke door de Regering worden gesloten, doch waarvoor het Congres bij de wet de gelden, zo nodig, moet beschikbaar stellen. Op laatstgenoemde wijze heeft de Regering de U.N.R.R.A. — en de Bretton Woods-overeenkomsten behandeld. Senator Millikin vroeg nu de juridische adviseur, hoe men het Handvest denkt te gaan behandelen, en hierover bleek nog geen zekerheid te bestaan. De zaak wordt nl. gecompliceerd, doordat, indien het Handvest volgens het huidige concept wordt aangenomen, een vrij grote reeks wijzigingen in de Amerikaanse tariefwet waarschijnlijk nodig zal zijn. Senator Millikin meende, dat de I.T.O. grotere bevoegdheden zou verkrijgen dan de United Nations zelve.

Er zijn vier soorten „hearings” geweest of nog gaande: voor het „Committee for Reciprocity Information” (ingevolge de „Reciprocal Trade Agreements Act”), voor het „Finance Committee” van de Senaat, voor het „Ways and Means Committee” van het Huis van Afgevaardigden, en tenslotte — echter alleen inzake het concept-Handvest — voor een interdepartementale commissie op initiatief van het „State Department”. Deze laatste „hearings” werden in een reeks steden over het gehele land gehouden en zijn betrekkelijk slecht bezocht. Veel nieuws hebben zij niet opgeleverd, met uitzondering van een zeer goed gedocumenteerd memorandum met suggesties van de „National Foreign Trade Council”.

Bij de „hearings” voor het „House Ways and Means Committee” had de heer Clayton gelegenheid te wijzen op de handelsbelemmeringen van de Verenigde Staten zelf. De Verenigde Staten hebben nog steeds absolute invoerquota, t.w. voor ruwe katoen, katoenafval, tarwe en bloem. Een quorum op bont van zilvervossen loopt op 1 Mei 1947 af. Voorts zijn er quota voor een reeks producten van de Philippijnen. Tariefquota bestaan voor melk, room, sommige vissoorten, sommige aardappelsoorten en enkele andere producten.

In dit verband zij gewezen op de waarderingsbepalingen van de „Tariff Act” van 1930, welke een aanzienlijke mate van indirecte protectie in vele gevallen onvermijdelijk maken. Zeer in het algemeen wordt nl. het recht geheven over de vrijelijk gevormde groothandelsprijs in het land van uitvoer. Dit woord „vrijelijk” is door de jurisprudentie op de allernuistste wijze geïnterpreteerd, zodat, indien bijvoorbeeld een fabrikant in zijn eigen land via een alleenvertegenwoordiger zijn product in de handel brengt, het niet vrij aan alle kopers wordt geacht te zijn aangeboden, zodat (indien hetzelfde product wordt geëxporteerd), de relatief hoge kleinhandelsprijs in het land van uitvoer basis voor de berekening van het recht is. Ook de zgn. „Buy American-Act”, welke federale overheidsinstanties verplicht, waar mogelijk in het binnenland te kopen, is een vorm van protectionisme.

De toekomst slechts kan leren, welke de tendens van de Amerikaanse handelspolitiek zal zijn.

Washington D.C., April 1947.

Dr J. KAUFMAN.

ZWEEDSE ECONOMISCHE PROBLEMEN.

Het probleem, waarover heel economisch Zweden spreekt, is op het ogenblik het gevaar van overbezetting en de daarmee samenhangende inflatie.

De hoogconjunctuur heeft ertoe geleid, dat in de laatste twee jaren de loonvoet met 15 pCt. per jaar is gestegen.

Er is groot gebrek aan arbeiders — met name voor de metaalindustrie en de ijzerertsmijnen — en eveneens groot gebrek aan meesters voor alle mogelijke beroepen. Vermoedelijk manifesteert zich in dit laatste de bekende negatieve elasticiteit van het arbeidsaanbod van vrouwen, waarop Douglas in zijn „Theory of Wages” reeds wees.

De vergrote inkomens van de massa der bevolking hebben reeds geleid tot de uit de pers bekende snelle uitputting van de reserves aan buitenlandse valuta. Terwijl Zweden gedurende de oorlog en kort daarna een uitvoeroverschot had, is dit nu sinds twee jaar omgeslagen in een invoeroverschot en in de laatste tijd wordt op deze reserves met een snelheid van 40 mln Kronen per maand ingeteerd. Men heeft thans nog ca één mld Kronen beschikbaar, doch is uiteraard voorzichtig geworden.

Het Conjunctuurinstituut te Stockholm had reeds in zijn laatste rapport doen uitkomen, dat het niet de van andere zijde naar voren gebrachte optimistische schatting kon onderschrijven, volgens welke er een overschot op de lopende posten van de betalingsbalans zou zijn ten bedrage van 800 mln Kronen. Het had een bedrag van 200 mln als maximum beschouwd.

Men heeft thans weer enige rantsoenering: koffie, thee en cacao, vlees, vet en brood, suiker en zeep vallen daaronder. Niettemin krijgt de bezoeker nog steeds de indruk van een, in vergelijking tot onze situatie, grote overvloed. Textiel en schoenen zijn bijvoorbeeld vrij van distributie, hetgeen een diepe indruk maakt. Het brandstoffenprobleem blijft natuurlijk eveneens moeilijk en de bezoeker merkt, dat hij in zijn hotel geen warm water heeft.

Ondanks de naar Nederlandse opvattingen zeer wervarende toestand des lands worden de discussies over economische vraagstukken in de pers en elders met grote heftigheid gevoerd; ieder is nu eenmaal geneigd zijn eigen problemen als ernstig te zien.

Aan deze heftigheid is de politiek echter niet geheel vreemd: volgend jaar moeten er verkiezingen plaatsvinden en er is de oppositie veel aan gelegen om de sociaal-democratische Regering te verslaan. De oppositie vreest namelijk, dat bij een sociaal-democratische overwinning een meer radicale socialisatiepolitiek zal worden gevoerd. Van een zodanige politiek is op het ogenblik weliswaar nog zeer weinig te bespeuren, doch zij wordt van de zijde van de oppositie blijkbaar verwacht.

Om terug te keren tot economische kwesties: hier bewegen zich de discussies om de volgende kernpunten.

De Regering wenst in ieder geval tot een stabilisatie van de conjunctuur bij te dragen. Behalve door het weder rantsoeneren van enkele consumptiegoederen ziet zij hiertoe de mogelijkheid door het beperken van de investeringen en door het verhogen der belastingen.

Wat de investeringen betreft, wordt er op het ogenblik op de investeringen in machines — of deze nu uit het buitenland komen dan wel binnenlands worden voortgebracht — geen enkele rem aangelegd. De bouwbedrijvigheid is echter gebonden aan vergunningen en de gedachten der Zweedse economen gaan in de eerste plaats in de richting van een beperking van de bouwbedrijvigheid. Daarbij zal aan een beperking van de woningbouw niet paraat worden, ofschoon deze van populair hier dus. Het apparaat daartoe is aanwezig en men kan hier zich zonder veel vertraging optreden. Officiële voorstellen zijn echter nog niet gedaan.

Wat de belastingen betreft, zou natuurlijk verhoging van de op de consumptie drukkende belastingen het meeste effect sorteren. De oppositie heeft echter tot uitgangspunt gekozen de stelling, dat de Overheid het meerdere geld, dat een belastingverhoging zou opleveren, niet nodig heeft. Dit argument is niet bijster sterk. Met de stabilisatie der conjunctuur gaat het er in de eerste plaats om, om bepaalde bedragen aan de koopkracht-

stroom te onttrekken. Natuurlijk moet de Staat die meerdere belastingopbrengst dan niet uitgeven.

Een vraag, waarmee men zich in dit verband verder nog bezig houdt, is, hoever men wil gaan met de beperking van de totale vraag naar goederen en diensten; m.a.w. wanneer men een toestand van volle bezetting nastreeft, welke definitie aanvaardt men dan van het begrip volle bezetting?

De economen van sociaal-democratischen huize willen voor het merendeel de arbeidsmarkt blijvend maken tot een „sellers' market”, waarbij het op ieder ogenblik voor elke arbeider mogelijk zou zijn om zijn betrekking te verwisselen voor een andere. Dit zou impliceren, dat er bij voortdurend een neiging zou zijn tot een te sterke consumptie, welke men dan door invoercontrole weder wil leiden in de meest gewenste banen. Op die wijze behoudt de Regering een mogelijkheid tot het reguleren van het economische leven.

De vraag kan nog worden gesteld, waarom men niet aan de betalingsbalansmoeilijkheid probeert het hoofd te bieden door uitvoerverhoging, in het bijzonder naar de Verenigde Staten. Deze zou — bijvoorbeeld voor wat betreft pulp en papier — door de Amerikanen zeker gaarne worden opgenomen. De Zweden zijn echter van mening, dat zij de vereiste goederen niet voor uitvoer beschikbaar kunnen stellen, een opvatting, die, met Nederlandse ogen naar de Zweedse papiervoorziening kijkend, voor bestrijding vatbaar is. Het papierverbruik is, er tweemaal zo hoog als vóór de oorlog, mede in verband met de textielschaarste, doch enige bezuiniging hierop lijkt gemakkelijk mogelijk. Om dit in te zien behoort men slechts een Zweedse courant te kopen.

De voornaamste algemene conclusie, waartoe men komt bij het beschouwen van de Zweedse economische problemen, is, dat de zorgen van een relatief probleem zijn. De Zweden praten met dezelfde ernst over hun problemen als wij over de onze. Een troost voor Nederland is in dit verband dat de problemen in Finland aanmerkelijk moeilijker zijn dan in Nederland; daar heeft men bijvoorbeeld in twee maanden geen boter en suiker gehad.

Over het algemeen hebben zich de Zweedse economen met het opstellen van plannen voor de toekomst minder intensief bezig gehouden dan in ons land is gedaan. De toestand in Zweden gaf daartoe ook minder aanleiding. Er zijn niettemin enige belangwekkende onderzoeken op afzonderlijke gebieden verschenen of aan de gang.

Zo heeft men zich enige tijd geleden reeds uitvoerig beraden over de vraag, in welke mate de sociale verzeeringen kunnen worden uitgebreid.

Voorts is er een woningbouwprogramma voor de eerstkomende 15 jaren opgesteld onder leiding van Dr. Svennilsson.

Op het ogenblik is men bezig met een onderzoek op lange termijn naar de vraag naar voedingsmiddelen, waarbij in het bijzonder wordt gelet op de onderscheiding tussen dierlijke en plantaardige voedingsmiddelen in verband met de toekomst van de Zweedse landbouw.

Deze onderzoeken zijn echter niet geplaatst in het kader van een algemeen onderzoek naar de ontwikkelingsmogelijkheden van de uitvoer, waarbij uiteraard de ontwikkelingsmogelijkheden van de uitvoer een grote rol spelen. Een onderzoek naar de ontwikkeling van de uitvoer vooronderstelt een onderzoek naar de tendenties in de wereldhandel. Aan dit laatste bestaat behoefte in vele landen. Op dit gebied van onderzoek is daarom internationale samenwerking noodzakelijk en men bleek in Zweden, evenals in Denemarken, voor deze gedachte te gevoelen.

J. T.

DE ENGELSE RIJSBEGROTING.

Rekening 1946/47.

De Britse minister van Financiën, Mr Hugh Dalton, die 15 April jl. zijn derde begroting bij het Lagerhuis indiende, had alle reden tot tevredenheid, toen hij een terugblik wierp op het zojuist afgelopen rekeningjaar. Het tekort op de begroting, dat over 1945/46 met 2,2 milliard pond sterling nog slechts weinig lager was dan het in de oorlogsjaren placht te zijn, bleek over 1946/47 slechts £ 569 miljoen te bedragen en derhalve nog aanzienlijk onder het geraamde tekort van £ 726 miljoen te liggen.

Dit gunstig verschil tussen begroting en rekening was voornamelijk te danken aan de hogere opbrengst van de *belastingen*, die £ 180 miljoen meer inbrachten dan werd verwacht.

Wat de *uitgaven* betreft, vormt de in vergelijking tot 1945/46 aanzienlijke toeneming in de lasten der sociale verzekering, die het Britse volk als uitvloeisel van de „National Insurance Act” en de „Industrial Injuries Act” te dragen heeft gekregen, ongetwijfeld een verheugend verschijnsel. Begrijpelijkerwijze was Dalton echter minder te spreken over de supplettoire begrotingen, die nodig waren gebleken in verband met de hogere kosten van de voedselvoorziening van de Duitsers in de Engelse bezettingszone, de kosten van de Griekse affaire en de, tengevolge van de voortgezette stijging in de wereldmarktprijzen, gestegen uitgaven voor aankopen van voedingsmiddelen voor eigen gebruik.

Begroting 1947/48.

Gaf de terugblik op het rekeningjaar 1946/47 reeds alle reden tot voldoening, de vooruitzichten voor het komende begrotingsjaar 1947/48 laten zich nog aanmerkelijk beter aanzien.

De geraamde *uitgaven*, die in totaal £ 3.181 miljoen bedragen, liggen £ 729 miljoen lager dan de werkelijk gedane uitgaven in het afgelopen rekeningjaar. Dit verschil kan geheel op rekening worden gesteld van de met niet minder dan 46 pCt. of wel £ 754 miljoen gedaalde *militaire* uitgaven.

Voor de *civiele* uitgaven daarentegen wordt een, zij het slechts geringe, toeneming van £ 47 miljoen verwacht. De verschuivingen, die binnen deze groep optreden, zijn evenwel vrij aanzienlijk.

Voor huur en exploitatie van schepen is dit jaar £ 40 miljoen minder uitgetrokken en ook de uitgaven voor de burgerlijke verdediging zijn £ 6 miljoen lager gesteld, terwijl de bijdrage voor de U.N.R.R.A., die vorig jaar nog £ 90 miljoen bedroeg, practisch geheel komt te vervallen.

Hiertegenover staat allereerst een toeneming in de uitgaven voor onderwijs en opvoeding met £ 29 miljoen. Dit houdt verband met een verhoging van de leerplichtige leeftijd en met de sterk vergrote bijdrage aan de universiteiten, van welke instellingen men in 10 jaar tijds de bevolking wenst op te voeren tot het dubbele van het vooroorlogse aantal. Verder is er £ 25 miljoen meer uitgetrokken voor subsidiëring van de huizenbouw en de voorbereiding van de „National Health Services” en £ 23 miljoen meer voor de „National Insurance”. Dit laatste o.a. omdat gebleken is, dat de gezinsvermeerderingstoelagen in verband met het gestegen aantal geboorten een groter bedrag vergen dan oorspronkelijk werd verwacht.

Ook voor de investeringen in de zgn. „development areas”, voor de wegenbouw en voor het Staatsboswezen worden in de begroting hogere bedragen voorgesteld. Als tegemoetkoming in de schade, die deze winter werd aangericht door sneeuw en vorst (bedoeld is de stillegging van bedrijven i. v. m. de crisis in de kolenvoorziening) en de schade, aangericht door overstromingen, wordt verder nog een ongenoemd bedrag in uitzicht gesteld.

De belangrijke uitgavenvermeerdering, nl. £ 50 miljoen, is die, welke bestaat in de verwachte verhoging van de

ter stabilisatie van de kosten van levensonderhoud verstrekte subsidies. Naar verwacht wordt, zullen deze subsidies in 1947/48 in totaal £ 425 miljoen bedragen, t.w. £ 392 miljoen voor voedingsmiddelen en £ 33 miljoen voor „utility”-kleding en -schoeisel. Het doel deze *subsidiepolitiek* is het inflatiegevaar te bestrijden en de huisvrouwen en boeren meerdere zekerheid te geven. De keerzijde van de medaille is echter, dat deze politiek een zeer zware last op de belastingbetaler legt. En deze last zou ondraaglijk dreigen te worden, indien men consequent aan de tot dusver gevolgde politiek wilde vasthouden. Immers, de wereldmarkt geeft nog steeds een voortgezette prijsstijging te zien in plaats van de reeds lang verwachte prijsdaling. Bovendien zal verdere prijsstijging op de wereldmarkt hogere additionele subsidies vergen, zodra het nieuwe indexcijfer van de kosten van levensonderhoud, dat op arbeidersbudgetten van 1938 is gebaseerd, in de plaats treedt van het hopeloos verouderde, thans nog geldende indexcijfer, dat op budgetten van 1904 steunt¹⁾. De oorzaak voor deze hogere subsidies is gelegen in het feit, dat in de budgetten voor 1938 de voeding slechts 40 pCt. van het totaal der uitgaven vormt tegen 60 pCt. in de budgetten van 1904. Deze feiten hebben de Minister er toe gebracht een herziening van de betrokken politiek aan te kondigen in die zin, dat voortaan nog wel een invloed in de richting van stabilisatie zal worden uitgeoefend, doch geen absolute stabilisatie van het binnenlands prijsniveau meer zal worden nagestreefd.

Wat de *ontvangsten*-zijde van de begroting betreft, toonde Dalton eerst aan, dat de stillegging van de industriële bedrijvigheid in de maanden Februari en Maart van dit jaar geen noemenswaardige invloed zou uitoefenen op de resultaten van het komende rekeningjaar. Enerzijds immers werd de koopkracht van de arbeidende bevolking op peil gehouden zodat de opbrengst van de kostprijsverhogende belastingen geen wijziging uit dezen hoofde zal ondergaan, terwijl anderzijds de door het zakenleven geleden verliezen eerst in 1948/49 hun terugslag op de belastingopbrengsten zullen doen gevoelen.

De *kostprijsverhogende belastingen* („custom and excise”) zullen volgens minister Dalton naar de thans geldende tarieven ongeveer 10 pCt. of £ 116 meer opbrengen dan vorig jaar.

Voor *belastingen uit inkomen en vermogen* („inland revenue”) wordt een daling van £ 151 of 9 pCt. verwacht, hetgeen kan worden toegeschreven aan het vervallen van de overwinstbelasting, die per 1 Januari 1947 werd opgeheven, nadat tevoren het tarief reeds tot 60 pCt. was gereduceerd. Dalton sprak de hoop uit, dat aan het einde van dit jaar de terugbetalingen van uit hoofde van deze belasting in voorgaande jaren betaalde bedragen, die gebruikt dienen te worden voor investeringsdoeleinden, voltooid zal zijn.

Verder zal de *verkoop van overtollige voorraden*, die gaandeweg afloopt, dit jaar vermoedelijk nog een opbrengst van £ 95 miljoen geven, tegen £ 156 miljoen in het afgelopen jaar.

Tot grote verrassing van zijn gehoor toverde Dalton aan het slot van zijn overzicht van de gewone dienst der begroting nog een onverwacht hoog bedrag aan *diverse ontvangsten*, nl. £ 292 miljoen, te voorschijn. Dit bedrag bestaat hoofdzakelijk uit terugbetalingen van niet-bestede bedragen van uit hoofde van vroegere begrotingen verstrekte voorschotten, zo bijv. £ 112 miljoen van betaalen kwartiermeesters, £ 23 miljoen van het geliquideerde U.K.C.C., enz.

Dank zij laatstgenoemd meevallertje sluit de Britse begroting van uit hoofde van vroegere begrotingen verstrekte staatsbegroting 1947/48 niet met een tekort, maar met een *overschot* ter grootte van £ 248 miljoen. Dit *overschot*

¹⁾ Bij wijze van anecdote zij vermeld, dat in deze budgetten mousseline en kaarsen nog de plaats innemen van kunstzijde en electrisch licht. Vgl. ook J. Middelburg, „De verhouding tussen de inkomens van arbeiders en de kosten van levensonderhoud”, in „E. -S.B.” van 30 April jl., blz. 350.

zal echter niet voor belastingverlaging worden aangewend, eensdeels omdat een aantal van de ontvangsten, die er toe bijdragen; een eenmalig karakter dragen en anderdeels, omdat voor het jaar 1948/'49 nog geenszins te voorspellen valt, of het een overschot dan wel een tekort op de begroting zal aanwijzen, gezien de onzekerheid t.a.v. de omvang der uitgaven en de te verwachten daling in de opbrengst van de inkomstenbelasting, waarvan het tarief in de beide voorafgaande na-oorlogsjaren werd verlaagd, en in die van de overwinstbelasting, die werd geschrapt.

Het inflatiegevaar.

In het kader ener *cyclische begrotingstechniek* achtte Dalton het jaar 1947/'48 uitermate geschikt om een aanzienlijk begrotingsoverschot te creëren. Gevaar voor deflatie is er niet. De hoeveelheid aanwezige koopkracht is ruim voldoende en bovendien nog gelijkmatiger verdeeld over de bevolking dan vroeger. En de geringe nog aanwezige werkloosheid is niet te wijten aan een gebrek aan koopkracht, doch aan een tekort aan fabrieken in de „development areas”, een tekort aan steenkool, electriciteit en andere brandstof, een tekort aan hout en garens en een tekort aan bepaalde soorten geschoolde arbeid op bepaalde plaatsen.

Het gevaar, dat thans de aandacht verdient, is niet dat van deflatie, doch dat van *inflatie*, dat tot dusver binnen de perken werd gehouden door prijsbeheersing, distributieregelingen en bepaalde maatregelen op financieel gebied enerzijds en door de niveaus, die producten en besparingen bereikten, anderzijds.

Gezien de bestaande inflationnaire druk, achtte Dalton het gewenst de *spaarcampagne*, die in het Verenigd Koninkrijk reeds zoveel succes had, vooral in de oorlogsjaren, nog eens weer aan te wakkeren. De spaartaak voor dit jaar werd dienovereenkomstig door de leidende instanties van de „National Savings Movement” 10 pCt. hoger gesteld dan het in het vorig jaar bereikte resultaat. Deze door Lord Inman aangekondigde „Silver Lining Campaign” betekent, dat de kleine spaarders per dag £ 1 miljoen aan nettobesparingen zullen moeten-bijebrengen. Ook al zal dit worden vergemakkelijkt, doordat de vergoedingen, die de Staat uitkeert voor geleden oorlogsschade (£ 270 miljoen), niet alle onmiddellijk in hun geheel opnieuw geïnvesteerd zullen worden, toch moet deze taak gezien worden als een niet licht te bereiken doel.

Goedkoop geld-politiek.

Bij de bespreking van de buitengewone dienst der begroting 1947/'48 legde de Minister er de nadruk op, dat het niet door nieuwe activa gedekte gedeelte van het bedrag, dat de Staat aan *leningen* zal opnemen, verre overtroffen wordt door het overschot op de gewone diensten en de nationale besparingen. Het overige dient voor aflossing en voor nieuwe investeringen, w.o. £ 50 miljoen voor de „National Coal Board”. Verder zullen de gemeenten („local authorities”) minstens £ 200 miljoen ontvangen uit het Gemeentefonds, teneinde hun huizen- en andere bouwprogramma's te ondersteunen en zal het „Ministry of Works” £ 90 miljoen lenen om de bouw van noodwoningen te financieren. De grote financiële operaties tenslotte, die gepaard gaan met de nationalisatie van bepaalde industrieën, die de bezittingen van de Staat evenveel doen toenemen als zij haar schulden doen vermeerderen, vereisen geen enkel beroep op de kapitaalmarkt.

Het komende jaar achtte Dalton uitermate gunstig om de successen, in de afgelopen anderhalf jaar geboekt op het gebied van de „cheap money drive”, te consolideren. Voor 1 Maart 1948, als £ 300 miljoen van de 3 pCt. lening 1948/'53 aflosbaar wordt, zal alleen de aflossing van £ 160 miljoen 3 pCt. Defencé Bonds moeten worden bewerkstelligd.

De goedkoop geld-campagne werd ingezet in October 1945, toen Dalton een verlaging van de rentevoet voor kort crediet (schatkistpapier) van 1 en $1\frac{1}{8}$ pCt. tot een

$\frac{1}{2}$ en $\frac{5}{8}$ pCt. aankondigde. De volgende stap was een reductie van de interest op kortlopende leningen van enkele jaren looptijd van $2\frac{1}{2}$ pCt. tot $1\frac{1}{4}$ pCt. in November 1945. Daarop volgde in Mei 1946 de verlaging van de rentevoet voor langlopende leningen van 3 tot $2\frac{1}{2}$ pCt. Verder werden nog kortlopende in langlopende leningen à $2\frac{1}{2}$ pCt. omgezet.

Ter verdediging van deze politiek, die nogal eens aan critiek wordt onderworpen, bracht Dalton de volgende argumenten naar voren. Sedert Labour aan het bewind kwam, nam de Regering £ 1,3 milliard langlopende leningen à $2\frac{1}{2}$ pCt. op. Dit geeft een jaarlijkse rentebesparing van £ 6,5 miljoen. Op de vlottende schuld bedraagt de rentebesparing £ 31 miljoen per jaar. Zodoende is sinds October 1945 £ 40 miljoen aan rente bespaard, ten voordele van de belastingbetalers. Verder levert de goedkoop geld-politiek ook voordelen op voor de gemeenten, de openbare lichamen, de industrie en de andere landen van het gemenebest, die op gunstiger voorwaarden gelden kunnen opnemen bij het publiek. De Minister rekende zijn gehoor voor, dat de Australische Regering, dank zij conversies naar leningen van lager rentetype, thans reeds £ 0,3 miljoen per jaar uitspaarde op rentebetaling en dat de gemeenten om dezelfde reden en doordat zij thans tegen een lagere rente dan voorheen bij het gemeentefonds gelden kunnen opnemen, uit dezen hoofde jaarlijks £ 1 miljoen besparen. En dit voordeel voor de belastingbetaler zal nog verder toenemen, naarmate meer leningen worden geconverteerd en nieuwe gelden op de huidige voordelige voorwaarden worden opgenomen. Tenslotte beriep Dalton zich nog op de autoriteit van zijn grote leermeester Lord Keynes, die volledig aan de zijde stond van hen, die goedkoop geld-politiek verdedigen en in zijn „Tract on Monetary Reform” stelde, dat het werkende deel der bevolking steeds slechts bereid is een bepaald deel van zijn product aan de renteniers en niet-arbeiders af te staan en zodra de rentelast te zwaar wordt, een uitweg zoekt in muntbederf of devaluatie.

Het verdere betoog van Dalton betreffende dit onderwerp, waarin hij deflatie afwees als een middel om tot belastingverlaging te geraken en de goedkoop geld-politiek als het enig mogelijke middel aanpreef, had niet veel meer dan rhetorische waarde.

Betalingsbalans en belastingpolitiek.

Dalton plaatste zijn voorstellen tot belastingherziening tegen de achtergrond van het *nadeling saldo op de betalingsbalans*, dat in 1946 £ 400 miljoen bedroeg, doch dit jaar hoger zal komen te liggen, tenzij nodeloze importen in voldoende mate worden tegengegaan en de export sterk wordt gestimuleerd, waartoe de belastingpolitiek het hare kan bijdragen. Hij wees er met nadruk op, dat de grote Amerikaanse en Canadese leningen sneller uitgeput zouden zijn dan aanvankelijk werd verwacht, waarvoor hij de volgende redenen aanvoerde. Ten eerste ligt het groothandelsprijsspeil in Amerika 40 pCt. hoger dan tijdens de onderhandelingen over de Amerikaanse lening het geval was en stijgt het nog steeds verder, terwijl tot overmaat van ramp de prijsstijging van de Britse exportproducten met deze stijging in de laatste tijd geen gelijke tred meer houdt²⁾. Ten tweede voltrekt het herstel op het Continent zich trager dan werd verwacht, zodat Groot-Brittannië tot dusver nog geen importoverschot heeft kunnen kweken in het economisch verkeer met deze landen. Het gehele nadelig saldo op de lopende posten van de betalingsbalans komt voor rekening van de „dollar area”, of beter gezegd de „hard currency” gebieden. (N.- en Z.-Amerika, Zweden, Zwitserland en Portugal), waarbij Dalton het begrip „hard currency” kernachtig definieerde als „currency which is hard to come by”. En tenslotte maken de tegenslagen

²⁾ Vergelijk de verwachtingen, die ik hieromtrent uitsprak in mijn artikel over „De productie- en exportdrive van het Verenigd Koninkrijk” („E.-S.B.” van 18 December 1946, blz: 855).

door „acts of God” (droogte, overstromingen, misoogsten) een grotere invoer noodzakelijk.

Het verband met de precaire betalingsbalanspositie van het Verenigd Koninkrijk kwam wel het duidelijkst tot uitdrukking in de voorgestelde en onmiddellijk ingaande *verhoging van het invoerrecht op tabaksblad* met niet minder dan 50 pCt., hetgeen de toch al hoge prijs van sigaretten heeft gebracht van 2 s. 4 d. op 3 s. 4 d., d.i. van f1,25 op f 1,80 per 20 stuks en de prijs van pijptabak met 1 s. 2 d. per ounce verhoogd heeft. Hierdoor ziet de Engelsman, die medio 1946 werd opgeschrikt door de invoering van de broodrantsoenering, zich andermaal genoodzaakt zijn consumptie in te perken. En dit geldt ook voor de soldaten, die niet meer, gelijk vroeger, een bepaalde hoeveelheid sigaretten tegen de vooroorlogse prijzen zullen kunnen betrekken.

Verwacht wordt, dat deze maatregelen de tabaksconsumptie met 25 pCt. zullen doen dalen en de inkomsten van de Schatkist met £ 75 miljoen (resp. £ 77 miljoen over een vol jaar) zullen verhogen. Dit laatste is echter van bijkomstig belang. Waar het om gaat, is de besparing aan dollars, die geschat wordt op \$ 30 miljoen. De noodzaak van deze maatregel, die veel harder is uitgevallen dan de overgrote meerderheid der Engelsen had gedacht, wordt des te duidelijker, als men bedenkt, dat het tabaksverbruik na de oorlog een derde méér bedroeg dan vóór de oorlog, dat 80 pCt. import uit de Verenigde Staten afkomstig was en dat dit praktisch gelijk was aan de totale waarde van de Britse export naar het land van Uncle Sam.

Minder schokkend zijn (1) de verdwijning per 1. Mei van de accijns op kunstzijde, met het doel de binnenlandse kunstzijdefabricage, die goede vooruitzichten voor export biedt, te stimuleren, (2) de reeds in de herfst van het vorig jaar toegezegde schrapping van het invoerrecht op stookolie, met het doel steenkolen voor de exportindustrieën, die deze behoeven, vrij te maken, en (3) de verlaging van de omzetbelasting („purchase tax”) voor een slechts zeer klein aantal weinig belangrijke artikelen, aangezien een aanzienlijke verlaging een groot aantal artikelen de binnenlandse vraag te sterk zou stimuleren, hetgeen ten koste van de export zou gaan. De inkomstenderving op grond van deze maatregelen bedraagt niet meer dan £ 8 miljoen (£ 9 miljoen).

Anderen belastingwijzigingen.

Belangrijk was ook de wijziging in de *inkomstenbelasting*. De grondslag voor deze belasting vormt het verdiende inkomen minus een persoonlijke vrijstelling, die samenhangt met de burgerlijke staat van de aangeslagene. Van dit bedrag wordt een voor ieder gelijk gedeelte vrijgesteld van belasting, tot een zeker maximum. Dit deel is thans gebracht van één-achtste tot één-zesde, terwijl het maximum is verhoogd van £ 150 tot £ 250, waarmee de toestand van 1940 weer hersteld is. T.a.v. de vrijstelling voor kinderen is Dalton nog verder gegaan, door de vrijstelling per kind van £ 50 weer te brengen op de £ 60 van vóór de oorlog. Verder is ook de regeling betreffende vrijstelling uit hoofde van gezinsleden-pensioentrekkingen gewijzigd. Deze drie maatregelen komen de Schatkist op £ 55 miljoen (£ 62 miljoen) resp. £ 13 miljoen (£ 15 miljoen) en £ 8 miljoen (£ 10 miljoen) te staan.

Teneinde de derving van inkomsten voor de Schatkist weer goed te maken, moest het tarief van enkele andere belastingen verhoogd worden. Zo is het tarief van de *successiebelasting* verdubbeld, met gelijktijdige verhoging van de grenzen, waar beneden geen belasting verschuldigd is. Deze maatregel zal eerst in 1948/49 £ 9 miljoen opleveren. Verdubbeling van de *zegelrechten* voor beurs-transacties, ingaande 1 Augustus, en de onmiddellijk ingaande 10 pCt. belasting op het verschil van emissiekoers en beurskoers van *bonus-aandelen bij emissie* zal tezamen £ 17 miljoen (£ 25 miljoen) inbrengen. De emissie van *bonus-aandelen* is gebonden aan de goedkeuring ener speciale

commissie; tevoren was zij onmogelijk. Verder maakte de Minister de schrapping van de *omzetbelasting op elektrische apparaten* weer ongedaan, omdat de electriciteitsvoorziening tegenwoordig moeilijkheden oplevert, doordat de centrales de grenzen hunner capaciteit hebben bereikt; het tarief is gemiddeld $66\frac{2}{3}$ pCt. van de prijzen af fabriek, de opbrengst £ 13 miljoen (£ 18 miljoen).

Behalve de reeds besproken verhoging van het invoerrecht op tabaksblad voerde Dalton nog één verdere veel omstreden belastingverhoging in, n.l. verhoging van de *belasting op verdeelde winsten*, die voortaan $12\frac{1}{2}$ pCt. zal bedragen, terwijl die op onverdeelde winsten 5 pCt. blijft. Dit brengt netto (d.i. na aftrek van de er mee gepaard gaande derving van inkomsten uit hoofde van de inkomstenbelasting) dit jaar nog slechts £ 1 miljoen, doch volgende jaar £ 20 miljoen in. De Minister motiveerde deze maatregel door er op te wijzen, dat er naar zijn mening dit jaar te veel winsten tot uitdeling waren gebracht, hetgeen inflationistisch werkte en daarom ongewenst was.

Het gezamenlijk resultaat van al deze wijzigingen is, dat het *totale overschot* op de gewone dienst £ 270 miljoen in plaats van £ 248 miljoen zal zijn.

Critiek en reacties.

Dalton's budget is, gelijk te verwachten was, met gemengde gevoelens begroet. Het rokend publiek en de kapitaalbezitters, die zich getroffen zien door de belastingverhogingen, hebben, zoals vanzelf spreekt, als direct belanghebbenden critiek. De kleine man daarentegen, aan wie door Dalton bij zijn maatregelen tot belastingherziening steeds bijzondere aandacht geschonken wordt en die dan ook de meeste voordelen plukt van de wijzigingen in de inkomstenbelasting en speciaal ontzien werd bij de verhoging der successierechten, heeft alle reden tot tevredenheid.

Belangrijker is de critiek van de Oppositie in het Lagerhuis en van bladen als „The Economist” en „The Times”, die het algemeen belang bij hun beschouwingen tot uitgangspunt nemen. Het is van deze zijde, dat Dalton terecht het verwijt is gemaakt, dat hij slechts schijnbaar een overschot op de gewone dienst der begroting heeft gekweekt. Immers, laat men de ontvangsten uit hoofde van verkoop van goederenoverschotten ten bedrage van £ 150 miljoen, die feitelijk op de buitengewone dienst thuis behoren, en het meevallertje van £ 270 miljoen diverse ontvangsten, dat een niet-terugkerend karakter heeft, buiten beschouwing, dan sluit de gewone dienst niet met een voordelig, doch met een nadelig saldo van £ 150 miljoen. Bovendien de Staat £ 330 miljoen oorlogsschadevergoedingen uitkeren, waarvoor ze niets terugkrijgt. Dit alles stelt Dalton's bewering, dat dit jaar een jaar is, dat een overschot te zien moet geven, wel enigszins in een twijfelachtig daglicht.

De bewering van de Oppositie, dat de begroting in evenwicht is gebracht op een te hoog niveau van uitgaven en ontvangsten, is niet meer dan de weerspiegeling van een verschil in opvatting op politiek gebied, n.l. over de meest gewenste mate van overheidsingrijpen.

De tegenwerping op 's Ministers voorzichtige uitlating, dat de door hem met zo veel élan verdedigde „cheap money policy” de enige weg is, die uiteindelijk tot belastingverlaging kan leiden, dat er op de begroting ook nog een zeer hoge post subsidiëring van het levensmiddelenpakket paraisseert, is ongetwijfeld juist, ook al acht men deze subsidiepolitiek volkomen gerechtvaardigd.

Ook over de vraag, of de winstuitdeling der N.V.'s in het afgelopen jaar inderdaad te ver gegaan is, kan men met de minister van Financiën van mening verschillen. „The Economist” tracht aan de hand van de gegevens betreffende 1945 en 1946 het tegendeel aannemelijk te maken.

Dit alles neemt echter niet weg, dat de grote principes, waarop Dalton zijn begrotingspolitiek baseert, met name bestrijding van het inflatiegevaar en verbetering van de betalingsbalanspositie, in wijde kring steun vinden.

AANTEKENING.

DE NEDERLANDSE DEVIEZENPOSITIE.

In Nederland is het deviezenprobleem thans, zoals het Verslag van De Nederlandsche Bank over 1946 opmerkt, „het centrale probleem, waarvoor onze volkshuishouding zich ziet gesteld, en van welks oplossing niet alleen het tempo, maar zelfs de mogelijkheid van ons herstel afhankelijk is”.

Behalve door het genoemde jaarverslag, worden aan dit vraagstuk ook beschouwingen gewijd door de Deviezennota, welke onlangs door het Ministerie van Financiën werd gepubliceerd.

Zowel in Nederland als in de meeste overige landen, met uitzondering van de Verenigde Staten van Amerika, welke aan de oorlog hebben deelgenomen, doet zich het deviezenprobleem voor; het heeft in allen nl. twee facetten: het tekort aan deviezen in het algemeen en de moeilijkheid van het verkrijgen van dollardeviezen, in het bijzonder „hard currency”, waartoe te rekenen zijn deviezen der Verenigde Staten, Canada, de meeste landen van Zuid-Amerika en ook Duitsland.

De Deviezennota bespreekt eerst de oorzaken van het tekort op de Nederlandse betalingsbalans.

Wat de handelsbalans betreft: de exportcapaciteit van het bedrijfsleven werd tengevolge van de oorlog door vernietiging, uitputting, enz. voor een deel aangetast. Anderzijds is de invoerbehoefte door dezelfde oorzaken thans abnormaal hoog. Het percentage van de invoer, door uitvoer gedekt, ondervond hierdoor een scherpe terugval. In geld uitgedrukt is dit tekort nog aanzienlijk verergerd door de algemene prijsstijging; zo zijn de invoergoederen thans ca. driemaal zo duur als in 1939.

Reeds vóór de oorlog vertoonde de Nederlandse handelsbalans regelmatig een passief saldo; toen echter was de dienstenbalans voor Nederland zo gunstig, dat het saldo van de betalingsbalans toch positief was (zodat Nederland aan het buitenland crediet kon verstrekken). Thans is echter ook de dienstenbalans ongunstiger. Van de Nederlandse vloot resteerde na de bevrijding slechts 56 pCt. van de vooroorlogse tonnage, en dit restant was nauwelijks voldoende voor de voorziening in de Nederlandse behoefte; de scheepvaart leverde derhalve in 1946 geen netto deviezenoverschot op.

Over wijzigingen in de tweede belangrijke post van onze dienstenbalans: de opbrengsten van buitenlandse beleggingen, bevat de Deviezennota geen gespecificeerde gegevens; waarschijnlijk zijn deze voor een deel weggevallen (nl. voor beleggingen in Indië), voor het overige minder dan evenredig met het prijsniveau gestegen (beleggingen in Amerika).

De Nota geeft, behalve enige cijfers over 1946, nog beschouwingen over de betalingsbalans van 1947. Terecht wordt opgemerkt, dat een dergelijke prognose voortdurend correctie behoeft in verband met de voortdurend zich wijzigende omstandigheden. Zo had de internationale prijsstijging, welke het laatste jaar is opgetreden, tengevolge, dat de toestand thans ongunstiger is dan aan het begin van het jaar kon worden voorzien.

TABEL 1.

	Handels- en betalingsbalans.		Prognose
	(in miljoenen guldens)		
	1938	1946	1947
Goederenimport	1.415	2.145	3.906
Goederenexport	1.039	785	1.620
Saldo handelsbalans	— 376	—1.360	—2.286
Dienstenbalans	+ 509	+ 300	+ 425
Militaire uitgaven	—	*	— 373

*) niet vermeld.

In tabel 1 is een samenvatting gegeven, welke de Nota over de deviezenpositie van 1938, 1946 en 1947 bevat.

Voorzover hieruit valt na te gaan, zouden handels- en dienstenbalans tezamen in 1946 dus een tekort van f 1.060 miljoen hebben gelaten tegenover een overschot van f 133 miljoen in 1938. Voor 1947 is het vermoedelijk tekort nog groter, nl. f 1.861 miljoen, waarbij nog (voor 1946 niet vermelde) militaire deviezenuitgaven van f 373 miljoen komen.

In deze tekorten moet worden voorzien door liquidatie van buitenlandse saldi en andere activa, en door opnemingen van credieten in het buitenland.

Over het eerste punt verstrekt de Nota geen inlichtingen. Het Verslag van De Nederlandsche Bank gewaagt van een omvangrijke liquidatie van saldi van bedrijfsleven en particulieren, welke zich aan het einde van de oorlog in het buitenland, in het bijzonder in de Verenigde Staten, bevonden.

In 1946, aldus het Verslag, vond een belangrijke liquidatie van in het buitenland belegd vermogen nog niet plaats. Een aanwijzing omtrent de grootte der bedragen, waar het hierom gaat, is het bedrag, waarvoor De Nederlandsche Bank certificatie van Amerikaanse waarden heeft verleend. In totaal bedroeg dit \$ 333 miljoen, waarvan \$ 165 miljoen aan dollarsaldi \$ 118 miljoen aan effecten, liggend in de Verenigde Staten, en \$ 45 miljoen aan naar de Verenigde Staten verzonden effecten. Deze certificatie is over het algemeen verbonden met deviezenmaatregelen: saldi moeten worden overgedragen aan De Nederlandsche Bank of een deviezenbank; tegen afrekening in Nederlands geld; de effecten waar het hier om ging moeten in de Verenigde Staten worden verkocht.

De Deviezennota vermeldt voorts nog, dat een deel van de Nederlandse goudvoorraad werd verkocht ter aflossing van een Amerikaans crediet; hiervoor werd aangewend 116.300 kg goud, overeenkomend met f 345 miljoen.

De Nota geeft verder een staat van de per 31 Dec. 1946 en 31 Maart 1947 door Nederland verkregen buitenlandse credieten, welke een duidelijk inzicht in onze schuldpositie geeft. T/m ult. December werd aan kort en langlopende leningen tezamen f 1.121 miljoen opgenomen. Hiernaast staan nog schulden van \$ 60 en \$ 186 miljoen (tezamen f 653 miljoen) aan de Verenigde Staten, waarvoor waarschijnlijk „een gunstige regeling zal worden getroffen”. Aan Engeland bestaan voorts nog een schuld van £ 25 miljoen voor levering van legergoederen voor civiele doeleinden en een — vermoedelijk aanzienlijke — schuld, gemaakt voor militaire doeleinden o.a. opleiding van Nederlandse troepen in Engeland en uitrusting hiervan voor expeditie.

Per 31 Maart 1947 was in totaal (na aflossing) f 1.321 miljoen aan credieten opgenomen; van reeds toegekende credieten was nog f 458 miljoen ongebruikt.

Voor 1947 verwacht de Regering buitenlandse credieten van f 800 miljoen te kunnen opnemen.

De Nota wijst erop, dat tegenover al deze schulden een aanzienlijk bedrag aan Nederlandse beleggingen in het buitenland staat. In 1938 werd dit (excl. Indië) op f 5 milliard geraamd, in Indië was naar schatting f 4 milliard belegd.

In de betalingsbalans van 1947 is er, rekening houdend met bovenvermelde credietopname, een gebruik van f 498 miljoen aan buitenlandse saldi en verkoop van f 265 miljoen buitenlandse effecten, nog een tekort van f 609 miljoen. „Het zal noodzakelijk zijn van deze effecten een deel al dan niet vrijwillig te realiseren” aldus de Deviezennota (zie tabel 2 bovenaan volgende blz.).

Het tweede der genoemde problemen, nl. het verkrijgen speciaal van dollardeviezen, wordt eveneens in de Deviezennota en het Verslag van De Nederlandsche Bank besproken.

Onze dollarbalans biedt de grootste moeilijkheden; relatief gunstiger is het beeld van onze pondenbalans.

Niet alleen is Duitsland uitgevallen als leverancier van kapitaalgoederen, het verdwijnen van Midden- en Zuid-Oostelijke Europese landen van de markt voor voedingsmiddelen, heeft er toe geleid, dat Nederland thans meer dan ooit is aangewezen op goederen, afkomstig van het Weste-

TABEL 2.

Prognose Kapitaalbalans 1947 (in millioenen guldens).

Aflossing Obligaties in particulier bezit	140	Saldo goederen en diensten	2.234
Overmaking saldi van particulieren uit Indië	98	Aflossing regeeringscredieten ..	106
Overmaking van gelden door ondernemingen	94	Emigratie	4
Credietverlening door het buitenland	907	Credietverlening aan het buitenland	320
Gebruik van buitenlandse saldi ..	498		
Verkoop van buitenlandse effecten	265		
Goudoverdracht	53		
Saldo	609		
	2.664		2.664

lijk halfrond, d.w.z. monetair gesproken: uit de \$ area, aldus de Deviezennota.

Het Verslag van De Nederlandsche Bank wijst er op, dat het uitblijven van de inkomsten uit Indië, speciaal onze \$-positie treft, daar het driehoeksverkeer tussen Nederland, Nederlands-Indië en de Verenigde Staten, vroeger een regelmatige stroom van dollars naar Nederland deed toevloeden. De eis der geallieerden, dat wij onze import uit Duitsland (vnl. kolen) met dollars moeten betalen, gepaard aan hun onbereidheid om ook maar in enigszins bevredigende omvang levering van goederen en diensten onzerzijds aan Duitsland toe te staan, verscherpte onze deviezenpositie nog verder.

Een spoedige verbetering van onze \$-positie is intussen nog niet te verwachten. Integendeel, het dollarprobleem zal in 1947 een nog nijpender karakter krijgen.

Moelijke jaren liggen in het verschiet, aldus besluit de Deviezennota.

Het is helaas gebleken, dat de mogelijkheden van het opnemen van reconstructieleningen geringer zijn dan aanvankelijk werd aangenomen. Dit heeft, tenzij op ruimere schaal buitenlands bezit wordt geliquideerd, noodzakelijkerwijs tot gevolg, dat het tempo van de wederopbouw dienovereenkomstig wordt vertraagd.

Het Nederlandse volk zal zich moeten realiseren, dat van een terugkeer tot de voor-oorlogse goederenbevoorrading voorlopig geen sprake zal kunnen zijn.

Drie onmisbare voorwaarden tot werkelijke verbetering van de toestand zijn: opvoering van de arbeidsproductiviteit, vergroting van de export en toeneming der spaarzaamheid.

SUBSIDIES OP DE KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD IN ENGELAND.

De Engelse minister van Financiën heeft bekend gemaakt, dat voor de periode 1947/1948 in totaal een bedrag van £ 425 miljoen aan subsidies voor de kosten van levensonderhoud zal worden besteed. Hij heeft mede aan de openbaarheid prijsgegeven de subsidies, die op verschillende artikelen worden gegeven. In dit nummer van de „E.-S.B.” vindt men daarvan een lijst opgenomen (blz. 398).

Aan de hand van deze gegevens en nog enkele andere heeft „The Economist” van 3 Mei jl. getracht om de besteding van de subsidies te traceren: (zie volgende kolom bovenaan).

De belangrijke stijging van de subsidie op granen is toe te schrijven aan de hogere prijzen op de wereldmarkt. Zoals bekend, is dit één der oorzaken van de mislukking van de tarweconferentie te Londen, waar de Amerikanen stabilisatie hebben geëist op het huidige prijsniveau, terwijl de

	1946/1947	1947/1948
	in millioenen £	
Bacon en ham	5,20	14,70
Granen	60,15	104,76
Eieren	31,75	7,30
Vlees	21,90	1,92
Meel en melkproducten	80,70	102,30
Aardappelen	22,75	22,17
Suiker	21,30	21,10
Thee	0,10	3,50
Oliën en vetten	onder	1,33
	„Diversen”	
Veevoer	„	18,80
Meststoffen	7,40	7,40
Diversen	97,67	86,04
<i>Totaal voedsel</i>	<i>348,92</i>	<i>391,32</i>
Katoen	6,75	11,—
Wol	7,75	13,63
Lederwaren	8,—	9,05
<i>Totaal subsidies kosten van levensonderhoud</i>	<i>371,42</i>	<i>425,—</i>

Engelsen belang hebben bij een prijsdaling. Een post, die vermindering vertoont, zijn eieren. Dit houdt verband met de intrekking van subsidies op gedroogde eieren. De daling van de vleessubsidies is niet geheel duidelijk. „It may mean”, aldus „The Economist”, „that Government purchases during the current year will be severely restricted”.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt heeft de krappe positie, welke als gevolg van de April ultimo ontstond, wel zeer spoedig kunnen overwinnen. Eén van de belangrijkste redenen hiervoor is de uitbetaling aan de scheepvaartmaatschappijen van de door Engeland betaalde vergoedingen voor schade en gebruik tijdens de oorlog geweest, waardoor de banken weer ruim in hun liquide middelen kwamen, welke, voorzover daartoe beschikbaar, vrijwel direct weer in jaarpapier werden belegd.

Als blijk van de verruimde marktpositie daalde het disconto voor Meipapier van $1\frac{1}{2}$ tot $1\frac{1}{4}$ pCt., terwijl callgeld weer tegen 1 pCt. verkrijgbaar was. De overige disconto's, behalve voor de langste termijnen, toonden eveneens een daling, welke varieerde van $\frac{1}{16}$ tot $\frac{1}{8}$ pCt.

De Nederlandse lening in de Verenigde Staten schijnt nu, na het moedgevende voorbeeld van Noorwegen, binnenkort plaats te zullen vinden. Het gaat hier om een bedrag van \$ 20 miljoen met een looptijd van 20 jaren en een rente van $3\frac{1}{2}$ pCt. In deze voor Amerikaanse begrippen vrij hoge rente wordt blijkbaar de aantrekkelijkheid gezocht, welke het risico voor Amerikaanse houders van Europese leningen moet compenseren. Het succes der Noorse lening, evenals van de Sydney County Council enige tijd geleden, is echter slechts gedeeltelijk geweest, en kan niet zonder meer als voorbeeld voor Nederland gelden. Het schijnt immers, dat op deze beide leningen voor betrekkelijk belangrijke bedragen door ingezetenen der betrokken landen of andere niet-Amerikanen is ingeschreven. Voor Nederland zal men op iets dergelijks wel niet mogen rekenen. Het is echter te hopen, dat de Amerikaanse beleggingsmarkt (vooral de levensverzekeringmaatschappijen) voldoende belangstelling voor deze Nederlandse lening toont, daar de opbrengst mede in verband met de verplichte aflossing op kortlopende credieten, wel zeer welkom zal zijn.

Nadat de Amsterdamse effectenbeurs gedurende geruime tijd stijgende aandelenkoersen had te zien gegeven, trad in de afgelopen week een reactie in, welke op 8 Mei jl. vrij scherpe vormen aannam. De binnenlandse fondse

konden over het algemeen op 9 Mei een belangrijk deel van het geleden verlies weder inhalen, maar de aandelenkoersen uit deze groepen waren per saldo over het algemeen lager dan een week geleden. Hoewel de Indische fondsen op 8 en 9 Mei overeenkomstige koersbewegingen maakten als de binnenlandse aandelen, vond daar in het begin van de week nog een stijging plaats, zodat zij uiteindelijk over het geheel nog iets hoger noteerden dan aan het einde der vorige week. Indische fondsen reageren voortdurend sterk op het politieke nieuws, dat hier te lande over de staatkundige ontwikkeling bekend wordt. De afgelopen week gaf daar ook weer voorbeelden van.

De verkoop van Amerikaanse fondsen — althans voorzover deze door realisering via de Amsterdamse beurs kan worden geregistreerd — nam in de afgelopen week sterk af. Het New-Yorkse koerspeil gaf hiertoe geen aanleiding, zodat de oorzaak kan worden gezocht in de ontwikkeling op de Amsterdamse beurs, waar de dalende koersen blijkbaar de neiging tot omruiling van Amerikaanse in binnenlandse fondsen afremden. Een alleszins begrijpelijke houding, die men per analogie met „kopersstaking” zou kunnen betitelen.

2 Mei 1947 9 Mei 1947

A.K.U.	176½	170
v. Berkel's Patent	134½	127½
Lever Bros Unilever C. v. A. ..	277	274
Philips G. b. v. A.	379 GL	365
Koninklijke Petroleum	410	402
H.A.L.	215	208
N.S.U.	193½	185½
H.V.A.	233	238
Deli Mij. C. v. A.	144	145
Amsterdam Rubber	142¼	148

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeft bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleeningen
24 Mrt '47	521.847	45.126	79.671	1	170.433
31 „ '47	521.929	56.645	52.510	0,9	173.986
8 April '47	522.043	56.645	55.926	101	155.342
14 „ '47	522.085	156.076	19.433	101	152.047
21 „ '47	522.151	140.377	41.623	101	154.476
28 „ '47	520.380	140.377	128.722	101	155.355
6 Mei '47	522.409	126.894	122.789	101	157.176
12 „ '47	520.685	131.755	175.448	101	154.825

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
24 Mrt '47	2.705.391	754.162	31.613	43.820	686.750
31 „ '47	2.765.891	680.418	31.739	41.844	688.649
8 April '47	2.760.301	635.954	63.600	39.942	698.458
14 „ '47	2.719.259	687.124	45.982	38.573	763.908
21 „ '47	2.700.130	733.610	43.907	37.172	751.784
28 „ '47	2.736.968	789.631	65.457	37.141	724.235
6 Mei '47	2.754.067	780.167	54.693	35.635	721.301
12 „ '47	2.736.901	807.929	46.270	36.670	715.076

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitel. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere crediten
23 April 1947	5.027,2	144,1	62,4	52,4	3.804,5	1.270,3
30 April 1947	5.038,5	147,3	67,0	52,3	3.918,0	1.184,7
7 Mei 1947	5.030,3	144,9	69,7	52,3	3.857,7	1.228,8

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 6 Mei 1947.

Activa.	
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	(Hoofdbank f —) (Bijbank „ —) (Agentsch. „ 100.900,—)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)	—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	2.100.000.000,—
Beleeningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	(Hoofdbank f 145.707.030,42) (Bijbank „ 1.377.864,79) (Agentsch. „ 10.091.021,41)
Op effecten, enz.	f 157.175.916,62
Op goederen en celen	157.004.567,79) 171.348,33
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)	—
Boekvoordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:	
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 520.493.941,54
Zilveren munt, enz.	1.915.338,83
Papier op het buitenland	f 426.893.800,—
Tegoeft bij correspondenten in het buitenland	118.245.402,68
Buitenlandse betaalmiddelen	4.543.549,58
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen	249.682.752,26
Gebouwen en inventaris	69.225.457,48
Diverse rekeningen	3.500.000,— 33.212.716,33
	f 4.635.307.023,06

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	12.452.579,46
Bijzondere reserves	32.247.868,69
Pensioenfondsen	16.865.816,08
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	137.106.570,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	2.754.066.880,—
Bankassigaties in omloop	189.435,65
Rekening-courant saldo's:	
s' Rijks Schatkist:	f 780.167.477,66
Geblokkeerde saldo's van banken	54.693.362,83
Geblokkeerde saldo's van anderen	35.635.020,81
Vrije saldo's	721.300.915,06
Diverse rekeningen	1.591.796.776,36 70.581.096,82
	f 4.635.307.023,06

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

2) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 42.165.200,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 149.493.095,—

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
16 April '47	0,2	1.449,3	1.450	1.396,5	53,7
23 April '47	0,2	1.449,4	1.450	1.387,9	62,3
30 April '47	0,2	1.449,3	1.450	1.387,6	62,6
7 Mei '47	0,2	1.449,3	1.450	1.391,8	58,5

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
16 April '47	0,7	348,2	12,4	17,5	414,8	9,0	305,7
23 April '47	0,8	320,2	14,4	16,9	396,8	8,4	288,7
30 April '47	1,0	317,1	18,0	27,7	408,6	6,9	303,7
7 Mei '47	1,0	311,1	17,9	26,4	397,1	13,0	288,4

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 12 Mei 1947.

Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{	Hoofdbank f	—	)	
		Bijbank	—		
		Agentsch.	100.900,—		
			f	100.900	)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)					—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947					2.100.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	{	Hoofdbank f	146.351.853,14	)	
		Bijbank	1.115.304,85		
		Agentsch.	7.358.11,56		
			f	154.825.274,55	
Op effecten, enz.					154.533.004,46
Op goederen en celen					292.270,09
					f 154.825.274,55
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)					—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947					1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:					
Gouden munt en gouden muntmateriaal		f	518.740.542,56		
Zilveren munt, enz.			1.944.674,71		
					f 520.685.217,27
Papier op het buitenland		f	131.755.200,—		
Tegood bij correspondenten in het buitenland			170.302.716,98		
Buitenlandse betaal-middelen			5.145.057,90		
					f 307.202.975,88
Belegging van kapitaal, reserves en pensioen-fonds					68.115.457,48
Gebouwen en inventaris					3.500.000,—
Diverse rekeningen					36.096.302,83
					f 4.690.526.127,01

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefonds		12.452.579,46
Bijzondere reserves		32.247.868,69
Pensioenfondsen		16.881.067,03
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		136.912.695,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)		2.736.901.005,—
Bankassigaties in omloop		140.649,27
Rekening-courant saldo's:		
Rijks Schatkist:	f	807.929.078,76
Geblokkeerde saldo's van banken		46.269.653,31
Geblokkeerde saldo's van anderen		36.669.728,43
Vrije saldo's		715.075.791,34
		f 1.605.944.251,84
Diverse rekeningen		129.046.010,72
		f 4.690.526.127,01

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

2) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) ,, 42.165.200,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten ,, 149.211.640,—

ZWEEDSCHE RIJKS BANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
15 April 1947	535	339	1.693	379	203	94	182
23 April 1947	503	319	1.707	377	200	94	182
30 April 1947	478	303	1.812	308	205	94	182
7 Mei 1947	445	282	1.876	292	248	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar					
		Totaal	Staat	Banken	45 dagen	Buiten-landsche banken	
15 April 1947	2.489	729	545	108	206	197	1
23 April 1947	2.427	759	566	121	204	175	3
30 April 1947	2.608	663	526	66	196	167	3
7 Mei 1947	2.514	793	577	147	196	172	3

London's Economic Scene

SO TUMULTUOUS and rapid are the events of world and British economy that the morning's news marks changes of concern to everyone who owns capital investments, and to men of affairs throughout the world.

The financial scene in London, and in other countries as viewed from London, is faithfully presented and subjected to expert comment in THE FINANCIAL TIMES day by day.

London's only financial daily newspaper is despatched by air to Holland every morning. Order it from your usual newsagent who can obtain all the copies he needs from one of our Wholesale Agents listed below:—

M. Van Gelderen & Zn.,
Damrak, 35, Amsterdam.

V/H Van Ditmar,
Saflevenstraat, 40b, Rotterdam.

THE

FINANCIAL TIMES

Incorporating THE FINANCIAL NEWS

By Air from London every morning

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan den Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettings-kosten Duitsch-land
10 April 1947	82.817	133.648	99.449	51.300	426.000
17 April 1947	82.817	131.464	99.449	51.900	426.000
24 April 1947	82.817	132.052	99.449	49.800	426.000
30 April 1947	82.817	130.478	99.449	55.000	426.000

Data	Bankbil-jetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
10 April 1947	763.734	61.726	788	60.125
17 April 1947	757.282	63.263	738	61.611
24 April 1947	753.025	65.421	1.079	63.509
30 April 1947	770.670	63.074	770	61.484

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND 1).

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in mil-lioenen guldens	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in mil-lioenen guldens	
Tot. '39	24.306	1.517	12.708	966	— 551
Tot. '46	11.764	2.305 ²⁾	3.919	785	— 1.520
Jan. '47	762	201	280	108	— 93
Febr. '47	1.312 ²⁾	313 ²⁾	178	97	— 216
Mrt '47	1.023	256	234	138	— 118
1e kw. '46	2.408	576 ²⁾	515	87	— 489
1e kw. '47	3.097	770	692	343	— 427

1) Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek”.

2) Gecorrigeerde waarde.

3) Door het inhalen van de achterstand in de toezending van het grondmateriaal zijn in deze maand veel goederen opgenomen, welke vóór 1 Februari ten invoer werden aangegeven.

4) Schatting.

HAVENBEWEGING.

To Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen aangekomen zeeschepen ¹⁾.

Tijdvak	Rotterdam		Amsterdam		Antwerpen	
	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen
1939	12.026	19.392.128	3.110	4.024.738	9.524	15.888.710
1945	1.344	2.063.622	470	458.800	3.585	11.129.932
1946	4.464	5.911.539	1.706	1.833.381	5.284	9.311.899
Januari 1947	364	628.527	191	223.086	422	855.334
Februari	329	635.622	149	209.969	503	1.050.345
2 t/m 8 Maart	82	142.946	32	60.762		
9 t/m 15 Maart	103	196.555	32	37.871		
16 t/m 22 Maart	108	161.686	32	36.048		
23 t/m 29 Maart	107	166.287	30	42.811		
Maart	441	742.747	146	215.633	611	1.272.384
30 Maart t/m 5 April	132	226.425	43	47.123		
6 t/m 12-April	94	148.700	37	62.562		
13 t/m 19 April	118	156.395	46	65.362		
20 t/m 26 April	102	160.509	43	55.520		

¹⁾ Bronnen: „Mededelingen Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland”; Dienst Gemeente Handelsinrichtingen, Amsterdam; Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam; Economische dienst van de haven, Antwerpen.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van den goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandsche deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op den Staat	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 ²⁾
							van de Schatkist	van anderen	
20 Maart 1947	27.702	10.010	4.131	332	725	52.607			588
27 " 1947	27.722	10.010	3.923	285	775	53.582			587
2 April 1947	27.727	9.879	3.543	363	772	53.452			585
10 " 1947	27.736	10.331	4.258	370	793	52.812			584
17 " 1947	27.736	10.523	4.305	356	844	52.247			573
24 " 1947	27.771	10.556	3.598	261	881	51.937			567
30 " 1947	27.792	10.516	4.361	319	806	52.497			566

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen frcs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
19 Mrt 1947	19.161	18.370	333	24.247
26 Mrt 1947	19.182	18.391	329	22.810
2 April 1947	19.250	18.475	302	21.938
9 April 1947	19.258	18.498	283	22.276

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Memberbanks
19 Mrt 1947	24.303	18.448	1.429	15.847
26 Mrt 1947	24.143	18.317	1.600	15.658
2 April 1947	24.185	17.580	946	15.540
9 April 1947	24.170	17.720	753	15.934

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN IN NEDERLAND ¹⁾. (in miljoenen guldens).

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Aug. 1939	16,1	13,6	29,7	25,0	21,3	46,3	- 16,6
Aug. 1946	23,4	22,6	46,0	30,9	30,9	52,1	- 6,1
Sept. 1946	22,7	24,3	47,0	29,7	22,9	52,6	- 5,6
Oct. 1946	22,1	28,9	51,0	31,8	29,3	61,1	- 10,1
Nov. 1946	21,2	24,5	45,7	28,8	23,2	52,0	- 6,3
Dec. 1946	18,2	17,9	36,1	25,2	18,9	44,1	- 8
Tot. 1946	246,4	295,1	541,5	544,5	377,1	921,6	- 380,1
Jan. 1947	20,5	31,2	51,7	26,2	24,2	50,4	+ 1,3
Febr. 1947	21,8	22,8	44,6	20,3	18,3	38,6	+ 6,0
Mrt 1947	18,9	24,0 ^{*)}	42,9	24,6	21,0 ^{*)}	45,6	- 2,7

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.

²⁾ Voorlopige gegevens.

VOEDSELPRIJZEN IN ENGELAND ¹⁾.

Soort:	Eenheid	1914	Hoogste prijs tussen 1918 en 1925	1 April 1947	1 April 1947 zonder subsidie	subsidiebedrag	
						absoluut	in pCt.
rundvlees:							
ribstukken	1 lb.	0 9½	2 1	1 3½	1 7½	0 3½	18,2
magere zijden	1 lb.	0 6½	1 6	0 9½	1 1½	0 3½	26,4
gekoelde bevroren ribstukken	1 lb.	0 7½	1 8	1 1	1 4½	0 3½	21,2
gekoelde magere zijden	1 lb.	0 4½	1 2½	0 6	0 9½	0 3½	36,8
schapenvlees:							
poten	1 lb.	0 10½	2 4	1 5½	1 9	0 3½	16,7
borststukken	1 lb.	0 6½	1 6½	0 8	0 11½	0 3½	30,4
bevroren poten	1 lb.	0 6½	1 9	1 0	1 3½	0 3½	22,6
bevroren borststukken	1 lb.	0 4	1 1	0 4	0 7½	0 3½	46,7
bacon	1 lb.	0 11½	2 9½	1 10½	2 4½	0 6½	21,7
meel	7 lbs.	0 10½	2 6½	1 5½	2 5½	1 1	41,2
brood	4 lbs.	0 5½	1 4	0 10½	1 4½	0 6½	37,9
thee (gemiddeld)	1 lb.	1 6½	3 ½	2 10	3 9	0 11	24,4
suiker (korrel)	1 lb.	0 2	1 2	0 4	0 7	0 3	42,9
melk	1 quarter	0 3½	0 10½	0 9	0 11	0 2	18,2
aardappelen	7 lbs.	0 4½	1 7½	0 7½	1 1	0 4½	38,8
margarine:							
standaard	1 lb.	0 7½	1 2	0 9	1 1½	0 4½	32,1
speciaal	1 lb.			0 5	0 9½	0 4½	45,9
boter:							
verse	1 lb.	1 2½	3 4	1 6	2 3½	0 9½	35,1
gezouten	1 lb.	1 2	3 4	1 6	2 3½	0 9½	35,1
kaas (Canadese of uit de Ver. Staten)	1 lb.	0 8½	1 9	0 10	1 6½	0 8½	45,9
eieren (verse)	dozijn	1 2½	6 2	2 0	3 8	1 8	45,5
				1 9	3 5	1 8	48,8

¹⁾ Bewerkt naar gegevens uit „Records and Statistics”, Supplement to „The Economist” van 3 Mei 1947.

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN NEDERLAND ¹⁾.

1938 = 100	Mei 1945	Dec. 1945	Oct. 1946	Nov. 1946	Dec. 1946	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947
Walsproducten van ijzer en staal ²⁾	—	57	102	105	125	104	116	146
Cement	37	85	108	96	73	24 ³⁾	46	67
Metselstenen	3	33	70	73	76	81	68	66
Deuren	.	.	44	39	33	56	38	48
Katoen- en linnenweverijen	1	21	50	52	48	54	49	58
Schoenen	.	57	97	100	84	94	.	.
Sigaren	8	36	65	59	54	66	52	.
Sigaretten	8	65	104	97	74	117	113	.
Boter	.	27	58	49	35	27	21	28
Kaas	.	1	63	35	23	15	6	31

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“; — betekent 0; . betekent de gegevens ontbreken.

²⁾ 1940 = 100.

³⁾ Lagere cementproductie i.v.m. het, tengevolge van de vorst, stilleggen van de bouwrijverheid.

STAATSSCHULDEN IN DIVERSE LANDEN ¹⁾.
(in milliarden van de betreffende landsvaluta).

Land.	Medio 1939	Ult. 1943	Ult. 1944	Ult. 1945	Maart 1946	Juni 1946
Nederland	3,9	14,2	19,0	23,0	22,8	22,2
België	59,3 ²⁾	136,4	187,2	224,5	283,2	278,9
Frankrijk	444,1	1.333,5	1.679,9	1.830,4	1.941,9	1.999,4 ³⁾
Gr.-Britt.	8,3	19,2	22,0	24,3	24,5	24,8
Italië	145,8	405,3	436,7	938,1	999,0	1.039,1
Ver. Staten	45,9	170,1	232,1	278,7	276,6	269,9
Zweden	2,6	9,7	10,5	11,6	11,5	11,2
Zwitserland	3,1	7,3	8,8	11,0	⁴⁾	⁴⁾

¹⁾ Ontleend aan de Memorie van Toelichting bij de Vermogensheffing ineens, zitting 1946—1947, 346 no. 3. De cijfers zijn niet geheel vergelijkbaar, omdat het begrip staatsschuld op uiteenlopende wijze wordt geïnterpreteerd.

²⁾ Ultimo 1939.

³⁾ Mei 1946.

⁴⁾ Niet beschikbaar.

N.V. „INDUSTRIE”

(voorheen Van Lohuizen & Co.)

gevestigd te VAASSEN.

UITGIFTE van
nominaal f 500,000.— aandelen,

in stukken groot nominaal f 250.— aan toonder,
ten volle delende in de winst van het
boekjaar 1947 en volgende jaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor houders van aandelen, openstelt op:

Donderdag 22 Mei 1947

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij haar kantoren te AMSTERDAM, ROTTERDAM, 's-GRAVENHAGE en APELDOORN,

tot de koers van 115 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus dd. 13 Mei 1947.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

AMSTERDAM, 13 Mei 1947.

◆ **Beschikbare krachten** ◆**Doctorandus economie**

enkele jaren praktijk, secretaris van directie in middelgroot bedrijf, zoekt soortgelijke of andere verantwoordelijke werkkring in het bedrijfsleven. Brieven onder no. E.S.B. 904 bur. v. d. blad. Postbus 42, Schiedam.

◆ **Vacatures** ◆

De Middelbare Technische School te Dordrecht vraagt per 1 September a.s. voor de nieuw-opgerichte afdeling „Economische Bedrijfs-techniek”:

leraar(en)

(voor een beperkt aantal lessen) met onderwijsbevoegdheid in **Economie, Sociale Wetgeving, Boekhouding en Bedrijfs-administratie, Bedrijfskunde en Arbeids-analyse**. Zij, die in het bezit zijn van gecombineerde bevoegdheden, genieten de voorkeur. Salaris volgens Rijksregeling. Sollicitaties in te dienen bij de Directeur der M.T.S., Oranjestraat 12, Dordrecht.

Gevraagd door Rijksinstelling te Arnhem

een statisticus

voor het opstellen van eenvoudige statistische tabellen en derg. werkzaamheden.

Sollicitanten moeten bij voorkeur in het bezit zijn van het diploma B. v. d. Stichting voor Statistiek. Bouwkundige kennis en tekenvaardigheid strekken tot aanbeveling.

Brieven met opgave van leeftijd, opleiding, verrichte werkzaamheden, referenties, verlangd salaris, enz. onder no. E.S.B. 903 a. h. bur. v. d. blad. Postbus 42, Schiedam.

Als 39e Publicatie van het N.E.I.
is verschenen

Dr H. J. Witteveen

Loonhoogte en werkgelegenheid**Prijs f 6,—**

(prijs voor leden en donateurs van het N.E.I. f 4,50)

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij de uitgevers
De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo • Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

DE NEDERLANDSE
VOLKSHUISHOUDING
tussen twee
WERELDOORLOGEN

is een reeks bijdragen tot heroriëntering van ons sociaal-economisch leven, onder supervisie van Prof. Dr P. B. Kreukniet. Dit uiterst belangwekkende standaardwerk waarin de periode van 1918—1939 door een aantal vooraanstaande economen van alle kanten wordt belicht, is onontbeerlijk voor allen die een nieuwe oriëntering zoeken voor onze ontredderde volkshuishouding.

De eerste afleveringen in deze reeks zijn reeds verschenen, nl. van Dr F. A. G. Keesing: DE CONJUNCTURELE ONTWIKKELING VAN NEDERLAND EN DE EVOLUTIE VAN DE ECONOMISCHE OVERHEIDSPOLITIEK 1918—1939, en Dr Ph. J. Idenburg: DE ONTWIKKELING DER NEDERLANDSE STATISTIEK.

Einde 1948 zal deze reeks gereed zijn en dan met inhoudsopgave en uitvoerig register een omvang hebben van plm. 1800 blz. Alle gewenste gegevens worden u gaarne verstrekt door iedere boekhandel en door

UITGEVERIJ HET SPECTRUM
POSTBUS 2073 — UTRECHT

Opdrachten voor advertenties inzenden aan Advert.-admin. „E.-S.B.“, postbus 42 — Schiedam

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstekende credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groot praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14—18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (6 lijnen)

Cursussen moderne
bedrijfsadministratie

Aanmelding is nog mogelijk

voor bezitters van Practijkdiplooma Boekhouden voor

A. den cursus voor het examen Mij. voor Nijverheid April 1948

B. den cursus voor het examen Associatie in December 1947 (spoedcursus)

voor bezitters van Acte M.O. Boekhouden of Handelswetenschappen A: voor

C. den cursus voor Leeraar Moderne Bedrijfsadministratie

Secretariaat M.B.A.,

Beursgebouw — Kamer 321 — Rotterdam

MAAKT GEBRUIK van de rubriek „Vacatures“ voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hennipman, Prof. P. B. Kreukniet, Th. Lighthart, Prof. N. J. Polak, Prof. J. Tinbergen, Prof. H. M. H. A. van der Valk, Prof. C. A. Verrijn Stuart, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. Mr. F. de Vries.

Abonnementsprijs f 22,50; franco p. post f 23,30; voor studenten f 19.—; franco per post f 19,80.

Abonnementen worden aangenomen door den boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

N.V. A.T.O. — VAN GEND & LOOS

Geregelde vrachtauto-dienst

Nederland - Tsjecho-Slowakije

Vraagt inlichtingen bij onze 80 kantoren of bij van Uden's Transport Bureau - Veerhaven 15 - Rotterdam

N.V. LANKHORST

TOUWFABRIEKEN

SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 30 APRIL 1947

Kas, Kassiers en Daggeldleeningen	f.	12.412.551,71
Nederlandsch Schatkistpapier	„	586.245.291,66
Ander Overheidspapier	„	845.679,52
Wissels	„	1.058.907,90
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„	23.099.959,08
Effecten en Syndicaten	„	1.314.745,62
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	„	11.748.661,77
Debiteuren	„	83.721.418,73
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	„	8.531.400,69
Gebouwen	„	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	„	1.047.094,33
	f.	733.525.711,01

Kapitaal	f.	40.000.000,—
Reserve	„	12.000.000,—
Bouwreserve	„	2.000.000,—
Deposito's op Termijn	„	59.787.194,82
Crediteuren	„	608.078.456,51
Geaccepteerd door Derden	„	144.986,51
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„	10.467.978,84
Reserve voor Verleende Pensioenen	„	1.047.094,33
	f.	733.525.711,01